

Vadovų serija.

Kaip struktūrinių fondų
lėšomis remti MVĮ politiką

Neformalaus investuotojo veiklos skatinimas siekiant remti MVĮ plėtrą

Vadovų serija.

Kaip struktūrinių fondų
lėšomis remti MVĮ politiką

Neformalaus investuotojo veiklos skatinimas siekiant remti MVĮ plėtrą

Vadovas politikos formuotojams, suinteresuotiesiems subjektams ir valdymo institucijoms, ypač regioninio lygmens, kurie nori remti plėtros siekiančias MVĮ ir pradedančiąsias įmones skatindami neformalių investuotojų veiklą savo administraciniu lygmeniu.

Šį vadovą parengė Europos Komisija remdamasi įvairių žmonių įdėtu darbu ir kitais šaltiniais. Jį rengiant prisidėjo, be kita ko, Juan de Hemptinne, Candace Johnson, Paulo Andrez, Jean-Noël Durvy, Andrew Bullen, Luigi Amati ir Andrea Caddeo.

Nors šiam darbui vadovavo Europos Komisijos pareigūnai, šiame dokumente išdėstyti požiūriai nebūtinai atitinka Europos Komisijos nuomonę.

Jei norite gauti daugiau informacijos, kreipkitės:

Europos Komisija

Vidaus rinkos, pramonės, verslumo ir MVĮ generalinis direktoratas

H.3 skyrius. COSME finansinės priemonės

El. paštas GROW-H3@ec.europa.eu

Svetainė <http://ec.europa.eu/growth/access-to-finance>

Internetu skelbiami šio vadovo vertimai į įvairias Europos kalbas:

<http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/regional-policies>

Nors šis vadovas parengtas siekiant padėti suinteresuotiesiems subjektams remti MVĮ tam naudojant ES struktūrinių fondų lėšas, informacija jame pateikta neprisimant jokios teisinės atsakomybės už jos tikslumą ar išsamumą. Konkretūs prašymai leisti naudotis ES struktūrinių fondų lėšomis visada bus vertinami pagal tuo metu galiojančias taisykles šalyje, kurioje pateikta paraiška.

Šis vadovas yra serijos dalis. Jau išleisti šie leidiniai:

1. Verslumo mąstymo ir įgūdžių ugdymas ES
2. Naudojimasis standartais remiant ekonomikos augimą, konkurencingumą ir inovacijas
3. Paprastesnė verslo perdavimo tvarka
4. Išmanusis paslaugų inovacijų vadovas
5. SVA įgyvendinimas regionuose
6. Struktūrinių fondų naudojimas MVĮ ir verslumo politikai remti
7. MVĮ tarptautinimo parama
8. Viešieji pirkimai – MVĮ ir viešųjų paslaugų inovacijų paskata
9. Neformalaus investuotojo veiklos skatinimas siekiant remti MVĮ plėtrą
10. Parama efektyviam MVĮ išteklių naudojimui
11. Pažangus inovacijų grupių politikos vadovas

Daugiau egzempliorių galite užsisakyti iš Europos Sąjungos leidinių biuro (<http://bookshop.europa.eu>).

TEISINIS PRANEŠIMAS

Nei Europos Komisija, nei jokie jos vardu veikiantys asmenys neatsako nei už tai, kaip gali būti naudojama šiame leidinyje pateikta informacija, nei už klaidas, kurių gali pasitaikyti, nors leidinys kruopščiai rengtas ir tikrintas.

ISBN 978-92-79-52924-5

ISSN 1977-7434

doi:10.2873/132015

© Europos Sąjunga, 2015

Spausdinta Belgijoje

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį, jeigu nenurodyta kitaip.

Norint naudoti ar atgaminti autorių teisėmis saugomą medžiagą,

būtina gauti atitinkamų autorių teisių subjektų leidimą.

Pratarmė

Mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) yra Europos Sąjungos ekonomikos pagrindas. Joms tenka du trečdaliai viso ES privačiojo sektoriaus užimtumo, jose yra 85 proc. naujai kuriamų darbo vietų. MVĮ ir verslumas itin svarbūs užtikrinant ekonomikos augimą, naujovių diegimą, darbo vietų kūrimą ir socialinę integraciją ES.

Labai glaudūs ryšiai sieja mažas įmones su regionais, kuriuose jos vykdo veiklą, todėl tiems regionams tiesiogiai naudinga, kad juose gyvuočių ekonomiškai stiprios MVĮ.

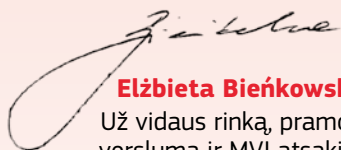
Vis dėlto MVĮ kyla problemų bandant gauti finansavimą, ypač ankstyvuose veiklos etapuose. Europos Komisija siekdama gerinti investavimo aplinką Europoje įmonėms, tarp jų ir MVĮ, įsteigė Europos strateginių investicijų fondą. Bendradarbiaudama su finansų įstaigomis Europos Komisija stengiasi didinti MVĮ finansavimo galimybes finansinėmis priemonėmis, kuriomis skatinama teikti joms paskolas ir rizikos kapitalą. Europos Komisija taip pat padeda ES valstybėms narėms ir regionams dalytis geros politikos patirtimi, kaip didinti galimybes gauti finansavimą.

Šiuo atžvilgiu labai svarbų vaidmenį, ypač plėtros siekiančioms MVĮ ir pradedančiosioms įmonėms, atlieka neformalūs investuotojai (vadinamieji verslo angelai). Daugelyje regionų neformalūs investuotojai yra svarbiausias naujai įsteigtų įmonių išorės finansavimo šaltinis. Neformalūs investuotojai įgyja vis didesnę reikšmę teikiant nuosavo kapitalo finansavimą, taip pat prisideda prie ekonomikos augimo ir technikos pažangos.

Šiame vadove aprašyta, kaip galima remti neformalių investuotojų investicijas ir bendras investicijas kartu su jais tuose sektoriuose, regionuose arba valstybėse narėse, kuriuose jų veiklos įtaka tebėra ribota. Atsižvelgiant į neformalių investuotojų veiklai būdingus vietas ir regioninį matmenį, galimybes bendrai investuoti kartu su jais, naudojantis Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESI fondai) parama ir finansinėmis priemonėmis, gali būti svarbios MVĮ finansavimui atitinkamu administraciniu lygmeniu, jei tik jomis aktyviau naudotųsi valdymo institucijos.

Kai kuriuose regionuose jau imtasi konkrečių paramos neformaliems investuotojams veiksmų arba parengta bendro investavimo kartu su jais programų. Šiame vadove pristatomi konkrečių atvejų tyrimai ir iniciatyvos, kurių jau imtasi naudojant viešąsias lėšas. Todėl norėtume paskatinti regioninės valdžios institucijas aktyviau keistis informacija, kad būtų galima mokytis iš gerosios patirties, įgytos įgyvendinant paramos tokiam MVĮ finansavimui priemones.

Labai rekomenduojame šiuo vadovu naudotis visiems regionų politikos formuotojams ir kitiems veikėjams ir tikimės, kad jis juos paskatins imtis konkrečių veiksmų vietoje ir geriau išnaudoti neformalių investuotojų turimą skatinamąjį potencialą. Tik sėkmingai bendradarbiaujant visiems dalyviams pajėgsime sustiprinti ūkio augimą regionuose ir efektyviau remti novatoriškas bei plačių užmojų turinčias MVĮ.

Elżbieta Bieńkowska

Už vidaus rinką, pramonę,
verslumą ir MVĮ atsakinga
Europos Komisijos narė

Corina Crețu

Už regioninę politiką atsakinga
Europos Komisijos narė

Turinys

1 Santrauka.....	9
1.1 Šio vadovo paskirtis.....	9
1.2 Kodėl valdymo institucijoms svarbu suprasti neformalių investuotojų reikšmę investicijoms į MVĮ?	10
1.3 Kaip galima skatinti neformalius investuotojus investuoti?	11
1.4 Neformalių investuotojų bendrų investicinių fondų steigimas	12
2 Neformalių investuotojų veiklos skatinimas regioniniu lygmeniu.....	13
2.1 Įvadas	13
2.1.1 Kas yra neformalus investuotojai?	13
2.1.2 Nuosavo kapitalo deficitas.....	13
2.1.3 Neformalių investuotojų investicijų rinka	13
2.2 Struktūriniai fondai ir neformalus investuotojai	15
2.2.1 Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai) 2014–2020 m. laikotarpiu	15
2.2.2 Mokymasis iš praeities: 2007–2013 m. laikotarpio finansinės priemonės.....	17
2.3 Neformalaus investuotojo veiklos modelis	17
2.3.1 Investavimo procesas.....	17
2.3.2 Neformalių investuotojų tinklai ir sindikatai	18
2.3.3 Parama neformalių investuotojų tinklo kūrimui	20
2.3.4 Pasirengimas investavimui ir pajėgumas investuoti	20
2.4 Kaip pradėti ir vykdyti neformalių investuotojų bendro investavimo programą?	21
2.4.1 Svarbiausi neformalių investuotojų bendrų investicinių fondų bruožai	22
2.4.2 Neformalių investuotojų bendro investavimo programos etapai.....	22
3 Regioniniu lygmeniu įgyta geroji patirtis.....	25
3.1 „Technopartner“ (Nyderlandai)	25
3.1.1 Svarbiausi faktai	25
3.1.2 Aprašymas	25
3.1.3 Įgyvendinimo metodas	25
3.1.4 Fondo rezultatai.....	26
3.1.5 Kontaktai.....	26
3.2 COMPETE IN2-BA (Portugalija)	26
3.2.1 Svarbiausi faktai	26
3.2.2 Aprašymas	26
3.2.3 Įgyvendinimo metodas	26
3.2.4 Fondo rezultatai.....	27
3.2.5 Kontaktinis asmuo.....	27
3.3 Europos neformalių investuotojų fondas (EAF).....	27
3.3.1 Svarbiausi faktai	27
3.3.2 Aprašymas	27
3.3.3 Įgyvendinimo metodas	28
3.3.4 Fondo rezultatai.....	28
3.3.5 Kontaktinis asmuo.....	29
3.4 „Enterprise Ireland“ (Airija).....	29
3.4.1 Svarbiausi faktai	29
3.4.2 Aprašymas	29

3.4.3 Įgyvendinimo metodas	29	3.8.3 Įgyvendinimo metodas	36
3.4.4 Lėšų naudojimo rezultatai	31	3.8.4 Fondo rezultatai	36
3.4.5 Kontaktai	31	3.8.5 Kontaktinis asmuo	36
3.5 „MesInvest“ (Lietuva) Verslo angelų fondas I	31	3.9 „Ingenium“ fondai (Italija)	36
3.5.1 Svarbiausi faktai	31	3.9.1 Svarbiausi faktai	36
3.5.2 Aprašymas	31	3.9.2 Aprašymas	36
3.5.3 Įgyvendinimo metodas	31	3.9.3 Įgyvendinimo metodas	37
3.5.4 Fondo rezultatai	32	3.9.4 Lėšų naudojimo rezultatai	38
3.5.5 Kontaktinis asmuo	32	3.9.5 Kontaktinis asmuo	38
3.6 Škotijos bendras investicinis fondas (Škotija)	32	3.10 „PACA Investissement“ (Prancūzija)	38
3.6.1 Svarbiausi faktai	32	3.10.1 Svarbiausi faktai	38
3.6.2 Aprašymas	33	3.10.2 Aprašymas	38
3.6.3 Įgyvendinimo metodas	33	3.10.3 Įgyvendinimo metodas	39
3.6.4 Lėšų naudojimo rezultatai	34	3.10.4 Fondo rezultatai	39
3.6.5 Kontaktinis asmuo	34	3.10.5 Kontaktiniai asmenys	39
3.7 „Eleven Startup Accelerator“ (Bulgarija)	34	3.11 „Aqui-Invest“ (Prancūzija)	39
3.7.1 Svarbiausi faktai	34	3.11.1 Svarbiausi faktai	39
3.7.2 Aprašymas	34	3.11.2 Aprašymas	39
3.7.3 Įgyvendinimo metodas	35	3.11.3 Įgyvendinimo metodas	40
3.7.4 Fondo rezultatai	35	3.11.4 Fondo rezultatai	40
3.7.5 Kontaktinis asmuo	35	3.11.5 Kontaktinis asmuo	40
3.8 „Seed4Start“ (Prancūzija, Belgija, Liuksemburgas, Vokietija)	35		
3.8.1 Svarbiausi faktai	35	1 priedėlis. Žodynėlis	41
3.8.2 Aprašymas	35	2 priedėlis. Nuorodos ir šaltiniai	42
		3 priedėlis. Europoje veikiantys neformalių investuotojų tinklai	43

Santrauka

1.1 Šio vadovo paskirtis

Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai) 2014–2020 m. laikotarpiu teiks svarbių investavimo galimybių tarpininkaujant ES valstybių narių ir regionų valdžios institucijoms. Siekiant, kad ES lėšų naudojimas turėtų kuo didesnį poveikį, patartina sutelkti dėmesį į svarbiausias sritis ir naudotis finansinėmis priemonėmis. Šios finansinės priemonės yra gana naujas dalykas daugeliui valdžios institucijų, tačiau jų potencialas – didžiulis ir jomis galima padėti didinti MVĮ konkurencingumą.

Šiame vadove aprašyta, kaip galima skatinti neformalių investuotojų investicijas ir bendras investicijas kartu su neformaliais investuotojais, kad būtų pasiekta tam tikruose sektoriuose, regionuose arba valstybėse reikalinga kritinė masė. Kadangi vietos ir regionų aspektai neformalių investuotojų veiklai labai svarbūs, siekiant užtikrinti MVĮ finansavimą ir skatinti neformalių investuotojų investicijas

svarbu būti susipažinus su bendro investavimo naudojantis ESI fondų (daugiausia Europos regioninės plėtros fondo, ERPF) paramos finansinėmis priemonėmis galimybėmis. Šiuo vadovu tikimasi paskatinti naujas bendras ESI fondų ir neformalių investuotojų lėšų investicijas; šiuo tikslu jame pristatomi konkrečių atvejų tyrimai, pateikiama geriausios patirties pavyzdžių (įskaitant ir tokius atvejus, kai dalyvavo ES struktūriniai fondai) ir aptariamos iniciatyvos, kurių jau imtasi naudojant ES lėšas. Iš pateiktų žinomų gerosios regioninės patirties pavyzdžių aiškiai matyti, kaip viešosiomis lėšomis su neformalių investuotojų pagalba galima efektyviau remti MVĮ.

Šis vadovas skirtas politikos formuotojams, regioninio lygmens valdymo institucijoms ir MVĮ suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant neformalius investuotojus. Šiuo vadovu siekiama paskatinti suinteresuotuosius subjektus toliau tobulinti paramos MVĮ dalyvaujant neformaliems investuotojams modelius.

1.2 Kodėl valdymo institucijoms svarbu suprasti neformalių investuotojų reikšmę investicijoms į MVĮ?

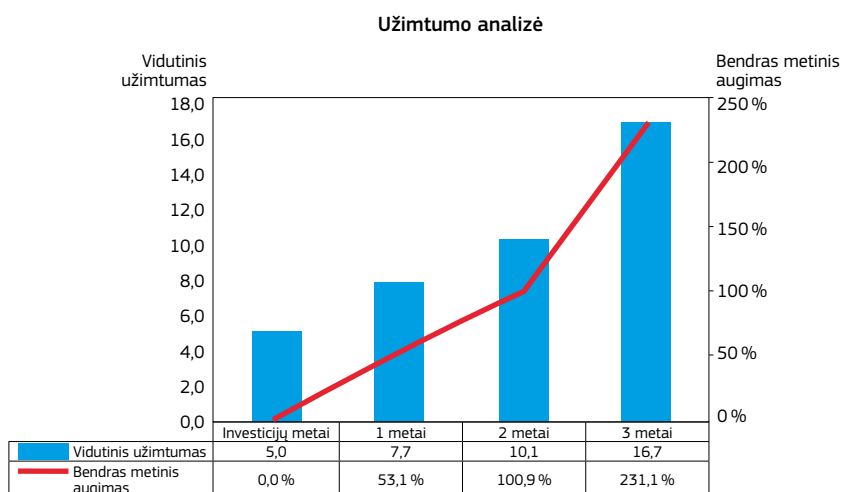
Labai svarbu, kad ES valstybės narės ir regioninės valdžios institucijos naudodamos ES lėšas iš to gautų kuo didesnį poveikį. Naudodamosi specialiomis finansinėmis priemonėmis jos sudarys palankias sąlygas investuoti į MVĮ, ypač į novatoriškas pradedančiąsias įmones ir sparčiai augančias įmones, kuriančias daugelį naujų darbo vietų kvalifikuotiems specialistams.

Neformalus investuotojai – svarbūs ekonomikos dalyviai. Daugelyje valstybių jie yra svarbiausi (po verslininkų šeimos narių ir draugų) naujai įsteigtų įmonių išorės finansuotojai. Neformalus investuotojai įgyja vis didesnę reikšmę teikdami rizikos kapitalą, taip pat prisidedami prie ekonomikos augimo ir technikos pažangos. Be to, pradedančiųjų įmonių ir ankstyvojo etapo nuosavo kapitalo finansavimo pasiūla iš dalies tapo labiau priklausoma nuo neformalių investuotojų. Rizikos kapitalo fondai nepajėgia aprėpti visų smulkių sandorių, kurių yra labai

daug, o pastaraisiais metais nukentėjo ir dėl kapitalo stokos. Jie sumažino savo finansavimą „rizikingoms“ MVĮ ir perėjo prie vėlesnių etapų ir didesnių investicijų, kurių grąža didesnė. Tradiciniai pradedančiųjų įmonių ir ankstyvojo etapo finansavimo ištekliai, bankų paskolos, yra riboti dėl rizikos dydžio ir tvarkymo išlaidų; jų labai sumažėjo po 2008 m. kilusios finansų krizės.

Neformaliems investuotojams dalijantis savo finansavimo ir valdymo patirtimi didėja tikimybė, kad pradedančiosios įmonės išliks ir toliau augs. Todėl neformalių investuotojų skatinimas investuoti į pradedančiąsias įmones gali turėti reikšmingą svėro poveikį valdžios institucijoms ir ekonomikai. Pastangos geriau informuoti apie neformalių investuotojų veiklą ir (arba) apie tam skirtą kai kurių valstybių ar regionų politiką ir programas (geriausią patirtį) gali turėti teigiamą poveikį pramonei, MVĮ finansavimui ir regionų vystymuisi.

Statistikos duomenys atskleidė neformalių investuotojų investicijų poveikį užimtumui. Iš tiesų investuojant į įmones, kurios samdo vidutiniškai 5 darbuotojus, po trejų metų darbuotojų jose yra jau triskart daugiau.

Šaltinis: Lourdes Moreno, EBAN ir Business Angels CRECER+.

1.3 Kaip galima skatinti neformalius investuotojus investuoti?

Yra daugybė įvairių finansinių priemonių, pritaikytų naudoti įvairiuose įmonių gyvavimo ciklo etapuose. Vis dėlto tik kelios iš jų skirtos vadinamajai „mirties slėnio“ problemai spręsti tame etape, kuriame rizika didžiausia (pačioje įmonių gyvavimo ciklo pradžioje).

Todėl valstybėse narėse ir regionuose reikia sudaryti tinkamas sąlygas, kad aplinka juose būtų palanki privatiems investuotojams. Siekiant šio tikslo labai svarbu mažinti riziką ir valdžios institucijos tai daro naudodamosi dviem priemonėmis. Kuriant mokesčių lengvatų sistemą investuotojams, investuojantiems į pradedančiąsias įmones, leidžiant jiems iškart atskaityti savo mokesčius investavimo proceso metu, kita itin svarbi politikos galimybė yra bendrų investicinių fondų steigimas. Ši galimybė nagrinėta ir EBPO tyrime¹, kuris parodė, kad nors politikos formuotojai yra linkę daugiausia dėmesio skirti rizikos kapitalui, pagrindinis

pradinio ir ankstyvojo etapo nuosavo kapitalo išorės finansavimo šaltinis daugelyje valstybių yra neformalių investuotojų finansavimas. Kai kurioms valstybėms naudos davė tokia politika, kuria skatinta, kad neformalių investuotojų daugėtų, be kita ko, tokiomis į pasiūlą orientuotomis priemonėmis kaip mokesčių paskatos ir bendrų investicinių fondų steigimas.

Svarbiausia užduotis – rasti reikiamų paskatų, kurti reikiamus mechanizmus ir ugdyti reikiamus investuotojų ir verslininkų gebėjimus. Tai padės pritraukti privačiojo sektoriaus dalyvius ir skatins privačius investuotojus investuoti į pradedančiąsias įmones. Taip pat labai svarbi valdžios parama neformalių investuotojų tinklams.

Toliau pateiktoje lentelėje glaustai parodyta, ką politikos formuotojai apskritai gali daryti skatindami neformalių investuotojų investicijas, kad būtų pasiekta reikiama kritinė masė tam tikruose sektoriuose, regionuose arba valstybėse.

Pasiūla Pastangos pritraukti daugiau investuotojų:	Paklausa Aukštos kokybės sandorių srautas:	Rinka Poveikis ir tvarumas:
Mokesčių sistemos kliūčių šalinimas Mokesčių paskatos	Pasirengimo investavimui palaikymas (įskaitant regioninio lygmens mokymą ir paramą)	Parama tvariai veiklą vykdančioms ir profesionaliems neformaliems investuotojams
Bendri investiciniai fondai	Finansinio raštingumo pamokos mokyklose	Duomenų rinkimas
Parengiamieji investuotojų mokymo kursai	Verslaus mąstymo lavinimas (taip pat palaikant ryšius su vietos įmonėmis)	Vietos neformalių investuotojų ir rizikos kapitalo teikėjų forumai
Žiniasklaidos kampanijos	Inkubatoriai ir kiti verslininkų švietimo ir rengimo organizatoriai	Ne per griežtas ankstyvojo etapo investicijų rinkos reguliavimas

¹ OECD (2011), *Financing High-Growth Firms: The Role of Angel Investors*; <http://dx.doi.org/10.1787/9789264118782-en>

1.4 Neformalių investuotojų bendrų investicinių fondų steigimas

Patirtis rodo, kad bendro investavimo kartu su neformaliais investuotojais fondų steigimas yra efektyvus būdas pritraukti „naujų pinigų“ daugelyje šalių ir pasinaudoti patyrusių rinkos dalyvių kompetencija, taip padedant finansuoti tūkstančius novatoriškų įmonių. Neformalūs investuotojai pradedančiosioms įmonėms suteikia kapitalo, žinių, patirties ir naudingų ryšių tinklą ir padeda jų plėtrai. 2013 m. neformalūs investuotojai investavo 5,5 mlrd. EUR² ir yra pagrindinis pradinių ir ankstyvojo etapo investicijų šaltinis Europoje.

Bendro investavimo kartu su neformaliais investuotojais programos valdžios institucijoms teikia daugiau papildomos naudos negu dotacijos, nes jų sverto poveikis didesnis. Bendro investavimo programos duoda papildomos naudos ir neformaliems investuotojams, nes mažina riziką ir atveria galimybių teikti daugiau investicijų. Todėl jos naudingos visiems: neformaliems investuotojams, viešosioms valdymo institucijoms ir įmonėms, kurios naudojasi šiomis investicijomis.

Steigiant neformalių investuotojų bendrus investicinius fondus įprasti yra šie du scenarijai.

1) Viešojo sektoriaus ir privačių investuotojų bendri investiciniai fondai padeda stiprinti ankstyvojo etapo investuotojų bendruomenes ir taip pradėti sėkmingos veiklos ciklą. Privačiojo ir viešojo sektorių subjektai nebeinvestuoja pavieniui. Investavimo rizika mažėja abipusiškai, taip pat padedama mažinti ir numanomą „politinę“ riziką.

2) Telkiant įvairius subjektus į bendrus finansavimo mechanizmus sukaupiama daugiau lėšų visoje sistemoje ir galima daugiau investuoti. Be to, patiriama mažiau išlaidų, nes neformalių investuotojų kuravimu, tinklų veikla ir žiniomis iškart naudojasi daugiau žmonių. Valdymo mokesčiai taip pat mažesni negu rizikos kapitalo fondų.

Šio vadovo 3 skyriuje pateiktuose pavyzdžiuose pristatyti ir a) modeliai, pagal kuriuos Europos struktūrinių fondų ir konkrečiau Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) praėjusio 2007–2013 m. programavimo laikotarpio lėšos pagal MVĮ skirtas finansines priemones, įskaitant iniciatyvą JEREMIE, naudotos bendroms investicijoms kartu su neformaliais investuotojais, ir b) modeliai, pagal kuriuos viešosiomis lėšomis inicijuojamos ir skatinamos neformalių investuotojų investicijos, ir atvirkščiai.

² EBAN Statistics Compendium 2014. <http://www.eban.org/wp-content/uploads/2014/09/13.-Statistics-Compendium-2014.pdf>

2

Neformalių investuotojų veiklos skatinimas regioniniu lygmeniu

© Halfpoint/Shutterstock.com

2.1 Įvadas

2.1.1 Kas yra neformalus investuotojai?

Neformalus investuotojas yra privatus asmuo, labai dažnai turintis didelės vertės turto ir visada – verslo patirties, kompetencijos ir įtakingų ryšių tinklą, tiesiogiai investuojantis savo asmeninio turto dalį į naujas ir augančias nebiržines įmones. Neformalus investuotojas gali investuoti pavieniui arba dalyvaudamas sindikatuose, kuriuose vienas toks investuotojas paprastai imasi vadovo vaidmens. Kartu su kapitalu neformalus investuotojai perduoda verslininkams savo verslo valdymo patirtį, įgūdžius ir naudingus ryšius. Geri investuotojai gali suteikti „išmanaus ir tvaraus kapitalo“³.

2.1.2 Nuosavo kapitalo deficitas

Dabartinė Europos rizikos kapitalo rinka nėra pajėgi dideliu mastu remti įmonių plėtrą ir kapitalizaciją ankstyvuose veiklos etapuose, todėl kyla rinkos nepakankamumo problema, vadinama nuosavo kapitalo deficitu (angl. *the equity gap*). Šis finansavimo deficitas daugiausia kenkia novatoriškoms įmonėms pirmuose jų

plėtros etapuose, kurie paprastai laikomi turinčiais didžiausią poveikį tiek ekonominei plėtrai, tiek darbo vietų kūrimui. Siekdamos spręsti šią problemą valstybės narės parengė politikos rekomendacijų, be kita ko, dėl viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės ankstyvojo etapo investicijų rinkoje. Manoma, kad nuosavo kapitalo deficitą galima kompensuoti tiesioginėmis neformalių investuotojų investicijomis. Jų artumu rinkai sėkmingai pasinaudota Europos privataus kapitalo investicijų rinkos krizės metu⁴.

2.1.3 Neformalių investuotojų investicijų rinka

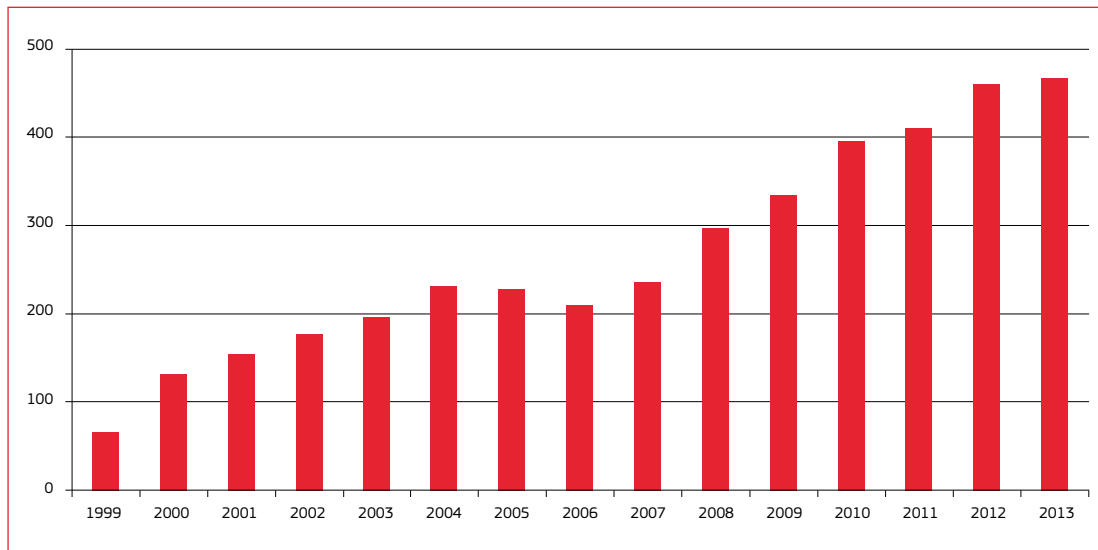
Neformalus investuotojai jau ilgą laiką yra labai aktyvūs ekonomikos dalyviai. Per paskutinius du dešimtmečius išaugo jų įtaka, tikriausiai dėl viena po kitos sekusių finansų krizių. Tai patvirtina ir kai kurie šiuo metu turimi duomenys.

Pasak Europos neformalių investuotojų, pradinio finansavimo fondų ir ankstyvojo etapo rinkos dalyvių prekybos asociacijos (EBAN), neformalių investuotojų tinklų (NIT) skaičius, žvelgiant iš dešimtmečio perspektyvos, per metus vidutiniškai padidėja apie 17 proc.

³ Taip pat žr. Tarpvalstybinio novatoriškų įmonių ir tinkamų investuotojų bendradarbiavimo ekspertų grupės pirmininko ataskaitos p.13. <http://bookshop.europa.eu/lt/report-of-the-chairman-of-the-expert-group-on-the-cross-border-matching-of-innovative-firms-with-suitable-investors-pbNB3212296/>

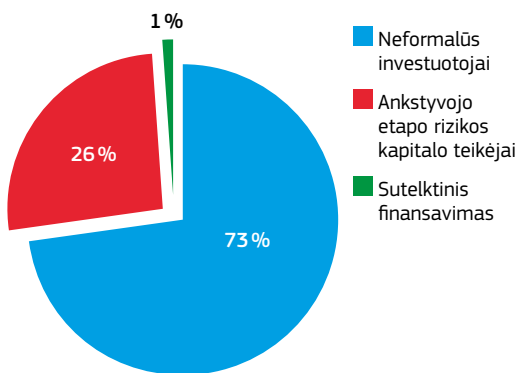
⁴ Žr. EIF, *European Small Business Finance Outlook*, 2013 m. gruodžio mėn. http://www.eif.org/news_centre/publications/eif_wp_2013_20.pdf

Toliau pateiktoje diagramoje parodytas NIT skaičiaus augimas kasmet nuo 1999 iki 2013 m.

Šaltinis: EBAN 2014 m. statistika.

Europos privataus ir rizikos kapitalo asociacijos (EVCA) duomenimis, bendra ankstyvojo etapo investicijų suma Europoje 2013 m. buvo 7,5 mlrd. EUR; 5,5 mlrd. EUR iš šių lėšų investavo neformalūs investuotojai. Taip finansuota 33 430 įmonių ir sukurta 184 170 darbo vietų.

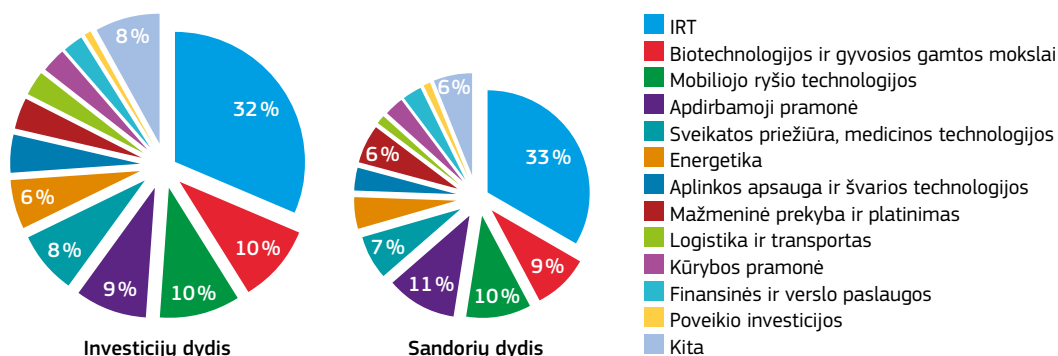

Šaltinis: EVCA ir EBAN 2014 m. statistika.

Neformalių investuotojų investicijos išaugo nuo 5,1 mlrd. EUR 2012 m. iki 5,5 mlrd. EUR 2013 m. Pagal neformalių investuotojų investicijų (matomoje rinkoje) dydį Europoje pirmauja Jungtinė Karalystė (84,4 mln. EUR), antra – Ispanija (57,6 mln. EUR). Europos neformalių investuotojų bendruomenę sudaro 271 tūkst. neformalių investuotojų. Matomoje rinkos dalyje veikia 468 neformalių investuotojų tinklai.

Vidutinis neformalių investuotojų investicijų dydis vienoje įmonėje buvo 166 000 EUR, vieno neformalaus investuotojo investicijų dydis – apie 20 000 EUR. Iš sektorių, į kuriuos investuota, IRT sektoriui skirta 32 proc. investicijų, antra vieta teko biotechnologijų ir gyvosios gamtos mokslų (10 proc.) ir mobiliojo ryšio technologijų (taip pat 10 proc.) sektoriams. 97 proc. visų investicijų apėmė ir kokio nors pobūdžio bendras investicijas.

Investicijos pagal sektorių

Šaltinis: EBAN 2014 m. statistika.

2.2 Struktūriniai fondai ir neformalūs investuotojai

2.2.1 Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai) 2014–2020 m. laikotarpiu

Europos politika siekiama mažinti įvairių regionų išsivystymo lygio skirtumus, todėl stengiamasi didinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Šių tikslų padedama siekti naudojantis Europos regioninės plėtros fondu (ERPF), Sanglaudos fondu (SF), Europos socialiniu fondu (ESF), Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai (EŽŪFKP), Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF), Europos investicijų banku ir kitomis priemonėmis⁵. Pagal 2014–2020 m. laikotarpio sanglaudos politiką kiti Europos fondai yra suderinti ir visi kartu koordinuojami kaip Europos struktūriniai ir investicijų fondai (ESI fondai)⁶. Šiomis taisyklėmis siekiama nustatyti aiškų ESI fondų ryšį su strategija „Europa 2020“, geriau koordinuoti ESI fondų paramą, užtikrinti nuoseklų įgyvendinimą ir kad fondų lėšomis galėtų kuo paprasčiau naudotis tie, kuriems jos gali būti naudingos.

Sujungus 2014–2020 m. laikotarpiu pagal sanglaudos politiką skirtus išteklius (konkrečiai ERPF, SF ir ESF, t. y. 351 mlrd. EUR) su numatomais valstybių viešojo ir privačiojo sektorių įnašais galima tikėtis, kad dėl šios sanglaudos politikos poveikio bus suteikta

daugiau kaip 500 mlrd. EUR vertės investicijų. Dar 100 mlrd. EUR bus galima gauti iš EŽŪFKP ir EJRŽF ir tai toliau darys poveikį kaimo plėtrai bei jūrų politikai. Ši politika ir investicijos bus tiesiogiai ir netiesiogiai naudingos visiems ES regionams⁷.

Nors kurti finansines priemones įmanoma naudojantis visais ESI fondais, 2014–2020 m. laikotarpiu ERPF turėtų skirti daugiausia lėšų bendroms investicijoms su nuosavo kapitalo fondais, įskaitant neformalius investuotojus.

ERPF tikslas – stiprinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą Europos Sąjungoje panaikinant didžiausius skirtumus tarp regionų. Jis savo investicijas telkia keliose prioritetinėse srityse, kurios yra svarbiausios didinant ES regionų konkurencingumą, kaip antai:

- mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų rėmimas;
- IRT prieinamumo, naudojimo ir kokybės gerinimas;
- mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) konkurencingumo didinimas;
- pagalba pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos⁸.

Finansinės priemonės

Taikant finansines priemones tausiai naudojami sanglaudos politikos ištekliai siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų.

⁵ Žr. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174 ir 175 straipsnius.

⁶ Žr. Reglamentą (ES) Nr. 1303/2013, kuriame pateiktos bendrosios nuostatos dėl šių fondų.

⁷ Papildomos informacijos apie ESI fondus rasite http://ec.europa.eu/contracts_grants/funds_lt.htm

⁸ Papildomų duomenų apie ERPF rasite http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/

Telkiant dėmesį į ekonominio gyvybingumo perspektyvų turinčius projektus finansinėmis priemonėmis teikiama parama investicijoms paskolomis, garantijomis, nuosavu kapitalu, kvazinuosavu kapitalu ir kitais rizikos prisiėmimo mechanizmais, galbūt kartu su technine parama, palūkanų subsidijomis arba garantijos mokesčio subsidijomis tai pačiai veiklai.

Kartu su akivaizdžiais pranašumais, kurių ilgainiui teikia pakartotinis lėšų naudojimas, finansinės priemonės yra naudingos tuo, kad padeda teikti papildomas viešojo arba privačiojo sektoriaus bendras investicijas siekiant spręsti rinkos nepakankamumo problemas pagal strategiją „Europa 2020“ ir sanglaudos politikos prioritetus. Pagal jų įgyvendinimo struktūras įgyjama papildomos kompetencijos bei praktinės patirties ir tai padeda efektyviau bei veiksmingiau skirstyti viešuosius išteklius. Be to, šiomis priemonėmis įvairiai skatinama gerinti veiklos rodiklius, įskaitant didesnę finansinę drausmę remiamų projektų lygmeniu.

Finansinės priemonės naudojamos investuojant struktūrinių fondų lėšas nuo 1994–1999 m. programavimo laikotarpio. Praėjusiu programavimo laikotarpiu (2007–2013 m.) išaugo santykinė jų svarba. Turint omenyje dabartinę ekonominę padėtį ir didėjančią viešųjų išteklių stoką tikimasi, kad finansinės priemonės bus dar svarbesnės vykdant sanglaudos politiką 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu.

Komisija iškėlė tikslą, kad finansinėmis priemonėmis būtų naudojamos bent du kartus daugiau negu ankstesniu struktūrinių fondų paramos laikotarpiu (jų biudžetą padidinti nuo 12 mlrd. EUR struktūrinių fondų lėšų iki beveik 30 mlrd. EUR iš ESI fondų). Tai plataus užmojo, tačiau įvykdomas uždavinys. Šios papildomos lėšos iš ESI fondų, 18 mlrd. EUR, kurias numatoma 2014–2020 m. panaudoti pagal finansines priemones, galėtų reikšti papildomas 40–70 mlrd. EUR vertės investicijas.

Pagal ESI fondų 2014–2020 m. teisinį pagrindą finansines priemones leista naudoti teikiant

fondų paramą, kuria siekiama visų teminių ESI fondų tikslų, ir išplėstos jų įgyvendinimo galimybės. Siekdama, kad valdymo institucijoms būtų lengviau įgyvendinti finansines priemones, Komisija pateikė pirmą parengtą naudoti standartinėmis vadinamų finansinių priemonių rinkinį ir parengė valstybės pagalbos taisyklės atitinkančių finansinių priemonių kūrimo pavyzdžių. Daugiau standartinėmis vadinamų finansinių priemonių šiuo metu rengiama ir numatoma pateikti naudotis iki 2015 m. pabaigos, įskaitant nuosavo kapitalo produktų bendro investavimo priemonę, kuri gali būti tinkama ir neformaliems investuotojams.

Konsultavimo dėl finansinių priemonių platforma „fi-compass“

Kitaip negu teikiant tradicinį finansavimą dotacijomis, norint planuoti, kurti ir įgyvendinti į rinką orientuotas finansines priemones reikia įgyti naujo pobūdžio kompetencijos ir įdėti nemažai konsultavimo pastangų; daugeliu atvejų tai viršija valdymo institucijų administracinius gebėjimus ir technines galimybes.

Siekdama padėti valdymo institucijoms įgyvendinti finansines priemones 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Komisija sukūrė unikalią platformą, skirtą konsultuotis dėl finansinių priemonių naudojimo teikiant ESI fondų ir EaSI smulkiojo finansavimo paramą. Ji pavadinta „fi-compass“⁹.

Komisija teikia galimybę naudotis „fi-compass“ bendradarbiaudama su Europos investicijų banku. Ši platforma sukurta siekiant tenkinti ESI fondų valdymo institucijų, EaSI smulkiojo finansavimo teikėjų ir kitų suinteresuotųjų šalių poreikius suteikiant jiems praktinių žinių ir mokymosi priemonių, kaip naudotis finansinėmis priemonėmis, įskaitant praktinius vadovus, brošiūras, kuriose glaustai išdėstyti svarbiausi faktai, elektroninio mokymosi modulius, tiesioginio mokymo seminarus ir tinklų renginius. Platformos „fi-compass“ svetainė palaipsniui virsta ESI fondų 2014–2020 m. laikotarpio finansinių priemonių žinių centru.

⁹ <http://www.fi-compass.eu>

2.2.2 Mokymasis iš praeities: 2007–2013 m. laikotarpio finansinės priemonės

Praėjusiu 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu teikiant ES struktūrinių fondų paramą naudota kur kas daugiau finansinių priemonių. Labiau negu ankstesniais programavimo laikotarpiais išplėsta jų taikymo sritis – kartu su MVĮ į ją įtrauktos ir investicijos, kuriomis siekiama tvarios miestų plėtros (pagal iniciatyvą JESSICA), bei energijos efektyvumo didinimo investicijos būsto sektoriuje.

Iki 2013 m. pabaigos pagal ERPF ir ESF 2007–2013 m. laikotarpiu bendrai finansuotas veiksmų programas bendra 12,15 mlrd. EUR suma skirta finansinėms priemonėms, kurios taikytos įmonėms, visų pirma MVĮ, 25 ES valstybėse narėse (t. y. 27 valstybių narių ES, išskyrus Airiją ir Liuksemburgą). Pagal ERPF 2007–2013 m. bendrai finansuotas veiksmų programas panaudota 95 proc. visos šios sumos, t. y. 11,597 mlrd. EUR. Pagal šias įmonėms, visų pirma MVĮ, skirtas finansines priemones iki 2013 m. pabaigos bendra 1,16 mlrd. EUR suma paskirstyta 145 nuosavo ir rizikos kapitalo fondams, įskaitant neformalius investuotojus¹⁰.

Kalbant apie ES struktūrinius fondus (t. y. tik ERPF ir ESF), reikėtų konkrečiai paminėti Europos Komisijos iniciatyvą „Jungtiniai Europos ištekliai labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms“ (JEREMIE), parengtą kartu su Europos investicijų fondu praėjusiam 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui. Pagal ją skatinta naudojant finansines priemones suteikti MVĮ daugiau galimybių gauti finansavimą.

Valstybės narės galėjo panaudoti dalį MVĮ skirtų ERPF ir ESF lėšų investicijoms į atnaujinamąsias finansines priemones, kaip antai nuosavo ir rizikos kapitalo (įskaitant neformalius investuotojus), paskolų arba garantijų priemones.

ERPF bendrų investicijų su neformaliais investuotojais 2007–2013 m. laikotarpiu pagal MVĮ skirtas finansines priemones, įskaitant iniciatyvą JEREMIE, pavyzdžių pateikta šio vadovo 3 skyriuje.

2.3 Neformalaus investuotojo veiklos modelis

Šiame skirsnyje aiškinamos svarbiausios neformalaus investuotojo veiklos modelio sąvokos. Konkrečiuose sektoriuose vartotinos jų apibrėžtys dar nėra standartizuotos, o tolesnėse šio skirsnio dalyse dėl to pateikta tik gairių. Faktinė padėtis, priklausomai nuo konkrečios rinkos ir jos plėtros, gali būti daugiau arba mažiau sudėtinga.

2.3.1 Investavimo procesas

Neformalaus investuotojo investavimo procesas gali įgyti įvairias formas, pradedant savarankiškų neformalių investuotojų sprendimais investuoti ir baigiant bendrų grupės lėšų investavimu, dėl kurio sprendimą priima sudarytas komitetas. Investavimo struktūra gali būti įvairi: nuo pavienių investicijų iki kiekvienai investicijai valdyti skirtos akcinės bendrovės įsteigimo. Tolesniame pavyzdyje išvardyti įvairūs investavimo proceso etapai¹¹:

- **sandorių paieška.** leškoma investavimo galimybių iš įvairių šaltinių: NIT narių, paslaugų teikėjų, rizikos kapitalo fondų, investuotojų forumų, universitetų, specialios paskirties interneto svetainių;
- **sandorių atranka** – formalus arba neformalus įmonių, kurių kandidatūros bus svarstomos, atrankos procesas remiantis pradine verslo planų analize ir pokalbiais su verslininkais bei jų kolektyvais;
- **įmonių pristatymas.** Verslininkų prašoma trumpai prisistatyti neformaliems investuotojams (paprastai tai trunka apie 15 min., po to šiek tiek laiko skiriama atsakymams į klausimus), o tada neformalus investuotojai pažada (bet dar neįsipareigoja) investuoti, t. y. preliminariai išreiškia susidomėjimą galima investicija, nors to laikytis neprivalo ir tai daro su prielaida, kad bus atliktas išsamus patikrinimas;
- **išsamus patikrinimas** – kiekvienos verslo plano dalies, technologijų, verslo ir teisinių aspektų tikrinimas – gali trukti kelis mėnesius;

¹⁰ Summary of data on the progress made in financing and implementing financial engineering instruments of the programming period 2007-2013, trečia metinė Komisijos ataskaita, paskelbta 2014 m. rugsėjo mėn.

¹¹ Pagal <http://www.eban.org/wp-content/uploads/2014/12/How-the-investment-process-works.pdf>

- **investavimo priemonės.** Galima rinktis įvairias investavimo priemones, įskaitant tokias, pagal kurias skiriama dėmesio mokesčių prievolėms ir paskatoms;
- **sąlygos ir derybos** – investuotojų ir verslininkų derybos dėl investavimo sąlygų.

Reikia atkreipti dėmesį į atitinkamos šalies mokesčių taisykles, nes nuo apmokestinimo labai priklauso tokių investavimo sistemų struktūra. Iš žinomų mokesčių paskatų pavyzdžių galima paminėti Jungtinės Karalystės mokesčių lengvatą verslininkams, kuria naudojasi neseniai veiklą pradėjusios įmonės; taip pat gali būti taikomos vyriausybės garantijos, privačių asmenų mokesčių tarifų mažinimas, pvz., Prancūzijoje sumažintas turto mokestis, arba mokesčių kreditai. Kai kuriose šalyse, kaip antai Italijoje, neformalių investuotojų įgytas kapitalo prieaugis gali būti neapmokestinamas tam tikromis sąlygomis, jeigu nedalyvaujama verslo veikloje, atsižvelgiant į įmonės gyvavimo laiką ir investicijos trukmę. Jungtinės Karalystės verslo investicijų programos taisyklės ir lengvatos tiesiogiai taikomos sindikato arba bendro neformalių investuotojų investicijų fondo dalyviams. Tai taikoma tik mokesčius Jungtinėje Karalystėje mokantiems neformaliems investuotojams su sąlyga, kad įmonės, į kurias investuojama, turi nuolatinę buveinę šioje šalyje¹².

2.3.2 Neformalių investuotojų tinklai ir sindikatai

Neformalių investuotojų tinklu galima laikyti organizaciją, kurios veiklos tikslas – padėti verslininkams (siekiantiems gauti rizikos kapitalo) bendradarbiauti su neformaliais investuotojais. Paprastai tokie tinklai yra nešališki, juose apskritai vengiama oficialiai vertinti verslo planus ar neformalius investuotojus. Neformalių investuotojų tinklas padeda paslaugų teikėjams ir naudotojams susirasti vieniems kitus. Dauguma Europos Sąjungoje veikiančių neformalių investuotojų tinklų turi teisinį privačių įmonių, ne pelno organizacijų ar galbūt fondų statusą. Neformalių investuotojų tinklai paprastai veikia privačia, dažnai viešojo sektoriaus institucijų remiama iniciatyva.

Neformalių investuotojų tinklą paprastai sudaro maždaug 10–150 savarankiškų neformalių investuotojų grupė. Jie kartu organizuoja savo veiklą tam, kad galėtų dirbti efektyviau ir naudotis tarpusavio parama. Neformalių investuotojų tinklas yra naudingas visiems jo nariams, kurie jo dėka įgyja daugiau žinių ir gali sudaryti didesnius sandorius, kurių neformalus investuotojas galbūt nesutiktų finansuoti pavieniui. Kartais toks tinklas supaprastina ir išsamaus tikrinimo procesą, nes kiekvienam investuotojui nereikia to daryti atskirai.

Neformalių investuotojų tinkluose iš esmės užsiimama daugiausia dviem rūšių veikla:

- palaikomas tinklo narių tarpusavio sandorių srautas. Pažangūs neformalių investuotojų tinklai Europoje yra organizuotos asociacijos, kuriose įsteigtos bent generalinio direktoriaus ir analitiko pareigybės (pastarajam specialistui pavedama atrinkti ir tinklo nariams perduoti asociacijos gautus vertus dėmesio pasiūlymus investuoti). Didžiausias tokios asociacijos turtas yra jos nariai, paprastai įmonių vadovai ir perspektyvūs verslininkai iš labai įvairių sektorių, gebantys atpažinti ir remti geriausius investicinius projektus. Taip sudarytuose tinkluose galima rinkti pranešimus apie susidomėjimą investavimo galimybėmis ir į tai atsižvelgiant sudaryti sindikatus, kuriuose į konkretų sandorį investuotų keli neformalūs investuotojai;
- neformalių investuotojų interesams atstovaujama nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis. Atskirų šalių neformalių investuotojų klubai taip pat palaiko ryšius Europos lygmeniu per tokias asociacijas kaip „Business Angels Europe“ (BAE) arba Europos neformalių investuotojų tinklą EBAN.

Sindikatus sudaro du arba daugiau privačių investuotojų, kurie bendradarbiaudami dalijasi investavimo į privačias įmones riziką ir naudą. Nuo savarankiškų neformalių investuotojų arba jų tinklų sindikatai skiriasi tuo, kad juos paprastai sudaro nekintanti nuolatinė narių, reguliariai kartu investuojančių tam tikrą laiką tarpą, grupė. Neformalių investuotojų sindikatai

¹² Daugiau apie tai skaitykite leidinyje *Tax Outlook in Europe – business angels perspective*, EBAN, BDO, 2012 m., ir *Business Angels, Co-Investment Funds and Policy Portfolios report – growth analysis 2014*, <http://www.eban.org/wp-content/uploads/2015/01/Compendium-Co-Investment-Funds-2014-v1.pdf>

savo veikla skatina neformalias investicijas, neformaliems investuotojams suteikia galimybę susieti ir tvarkyti savo portfelines investicijas ir supaprastina verslininkų finansavimo procesą. Reikia pažymėti, kad neformalių investuotojų sindikatai vis dažniau vykdo veiklą ir bendrai investuoja kartu su partneriais – tiek pradinio rizikos kapitalo fondais, tiek valdžios institucijomis.

Svarbiausia dalyvavimo neformalių investuotojų sindikate nauda yra:

- **įvairesnės sudėties portfelis:** portfelinės investicijos (t. y. investavimas ne į vieną, o į daugiau įmonių) yra mažiau rizikingas investavimo būdas, palyginti su rizikingesniu metodu, pagal kurį „visi kiaušiniai dedami į vieną krepšį“ – investuojama tik į vieną arba dvi įmones;
- **ekonominių išteklių sutelkimas:** telkiant lėšas įgyjama galimybė investuoti į kelias įmones ir (arba) į didesnius sandorius;
- **įgūdžių, naudingų ryšių ir patirties telkimas:** sindikato nariai naudojami vienas kito įgūdžiais, ryšių tinklais ir patirtimi. Visa tai didina sėkmės perspektyvas ir investicijų grąžą; ir
- **išsamus patikrinimas** – galima kruopščiau atlikti išsamų tikrinimą¹³.

Įprasta ir tai, kad neformalių investuotojų tinklų pastangomis į konkrečius sandorius paprastai investuoja du arba daugiau investuotojų. Šiuo atveju susikuria sindikatas ir operacijos schema yra tokia:

- radus galimybę investuoti tinklo narys neformalus investuotojas, paprastai labiau patyręs tame konkrečiame sektoriuje ir galintis padėti įmonei, į kurią norima investuoti, vadovavimo srityje ir naudotis reikiamų tinklų pagalba, paskiriamas sandorio vadovu (angl. *Deal Champion*, DC). Sandorio vadovas atlieka išsamų patikrinimą ir perduoda jo rezultatus kitiems

neformaliems investuotojams, kuriuos domina galimybė investuoti į tą įmonę;

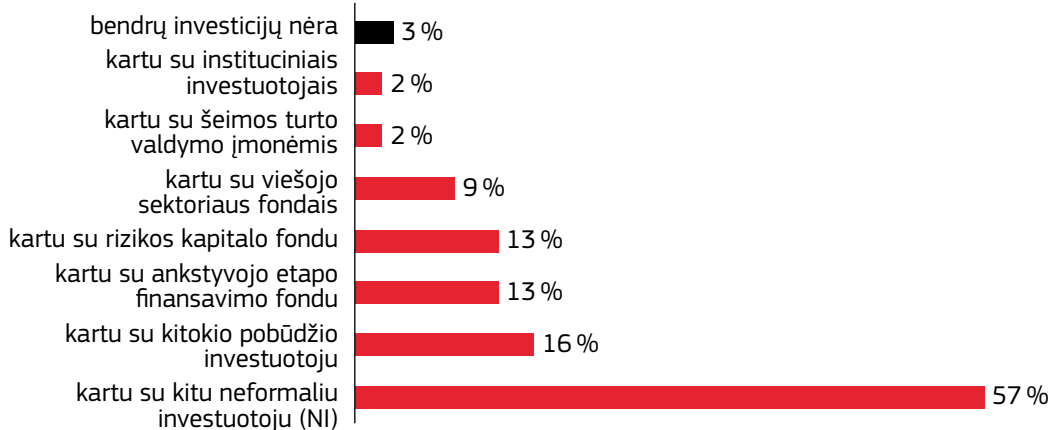
- jeigu išsamaus patikrinimo rezultatai yra teigiami, neformalus investuotojai gali investuoti savarankiškai, kiekvienas iš jų įgydamas įmonės, į kurią investuoja, akcijų dalį, arba gali kartu sukurti investavimo mechanizmą tapdami individualiais tikslinės įmonės akcininkais. Paprastai pasirenkamas pastarasis variantas, nes taip užtikrinamas aiškus ir paprastas įmonės, į kurią investuojama, valdymas kartu numatant tolesnio investavimo iš rizikos kapitalo fondo etapą;
- sandorio vadovas paprastai atstovauja visiems neformaliems investuotojams kaip įmonės, į kurią investuota, valdybos narys, stebintis verslo veiklą ir padedantis vadovybei priimti strateginius sprendimus;
- galiausiai sandorio vadovui suteikiama išskirtinė teisė į pelno dalį arba priemoka kaip atlygis už pastangas tuo atveju, jei investavimas baigiamas sėkmingai.

Neformalus investuotojai, jų tinklai ir sindikatai tampa vis profesionalesni ir savo investavimo procese patikimai atlieka išsamius tikrinimus, naudoja sąlygų dokumentus ir akcininkų susitarimus, kuriais numatomas valdybos narių skyrimas, nuostatos prieš gautinų sumų mažėjimą ir aiškūs investavimo pabaigos tikslai.

EBAN duomenimis, bendras investavimas yra labiausiai įprastas dalykas. Investavimui kartu su kitais neformaliais investuotojais iš esmės teikiama pirmenybė, tačiau, kaip parodyta toliau pateiktoje diagramoje, svarbūs yra ir kitokie investuotojai/goals.

According to EBAN data, co-investment is the norm. Investing alongside other business angels is the major preference but other types of investors also play a vital role as the chart below details :

¹³ Taip pat žr. *Investing in Private Companies, Insights for Business Angel Investors*; EBAN, HBAN. http://www.hban.org/_fileupload/HBANInvestorGuideEquity1_3_5%281%29.pdf

Šaltinis: EBAN 2014 m. statistika.

2.3.3 Parama neformalių investuotojų tinklo kūrimui

Siekiant, kad būtų lengviau sukurti veikiantį neformalių investuotojų tinklą, galima pakviesti kai kurias gerai žinomas regiono įstaigas bendradarbiauti vykdant būsimo tinklo veiklą: tai gali būti bankai, inkubatoriai, prekybos rūmai arba regioninės plėtros agentūros. Šios įstaigos gali teikti tinklui ne tik paramą, bet ir leisti naudotis savo patalpų infrastruktūra, sklaidos renginiais, klientų adresais. Už tokią bendradarbiavimą galima atlyginti, pavyzdžiui, saugiais kreditais bankams ir pagalba kuriant darbo vietas, kai tiriamąją veiklą ir veiklos plėtrą galima vykdyti kartu su regioninės valdžios institucijomis.

Neformalių investuotojų tinklo, kaip ir bet kokios kitos paslaugas teikiančios organizacijos, veiklos išlaidų nemaža dalis tenka žmogiškiesiems ištekliams. Kai kurie tinklai turi tik vieną ar du darbuotojus, kuriems moka darbo užmokestį, kiti samdo daugiau žmonių. Turint tai omenyje, numatyti minimalų metinį neformalių investuotojų tinklo biudžetą yra nelengva užduotis. Priklausomai nuo tinklo dydžio, jo išlaidos gali būti nuo 150 000 EUR iki 500 000 EUR per metus. Išlaidų suma gali būti ir didesnė, jei tinklas yra labai didelis ir aktyviai veikia. Siekiant surinkti šias lėšas daugumoje tinklų taikoma arba registracijos mokesčiu ir rezultato mokesčiu, arba tik

registracijos mokesčiu grindžiama sistema. Antras didžiausias neformalių investuotojų tinklų pajamų šaltinis yra, kaip pirmiau minėta, viešojo sektoriaus (regioninių įstaigų) parama. Iš šių pajamų padengiamos tinklų veiklos išlaidos. Beveik visada daugiausia patiriama su žmogiškaisiais ištekliais susijusių išlaidų.

Parama kuriant neformalių investuotojų tinklą gali būti laikoma svarbia išankstine bendro investavimo programų įgyvendinimo sąlyga.

2.3.4 Pasirengimas investavimui ir pajėgumas investuoti

Ankstyvojo etapo investicijų rinkos brandą taip pat galima apibūdinti kaip tiek paklausos, tiek pasiūlos plėtrą joje.

Lemiamą reikšmę paklausai turi verslininkų pasiūlymų, teikiamų dėl galimybių investuoti, kokybė. Siekiančios gauti finansavimą MVĮ arba verslininko pasirengimas investavimui – tai gebėjimas suprasti konkrečius investuotojo poreikius ir gebėti tuos poreikius tenkinti sukuriant tinkamą struktūrą ir teikiant reikiamą informaciją. Taip verslininkas tampa patikimas ir įgyja kitų pasitikėjimą.

Kita vertus, pajėgumas investuoti reiškia didžiausią sumą, kurią investuotojas yra pasirengęs investuoti į MVĮ ar pradedančiąją įmonę per nustatytą laiko tarpą. Priklausomai nuo investuotojo pobūdžio ir investicijos rūšies

gali būti investuojama įvairiais būdais. Daugeliu atvejų nėra tikėtina, kad visą investiciją iškart skirs vienas asmuo.

Siekiant skatinti neformalių investuotojų investicijas reikia spręsti ir su pasirengimu investavimui bei pajėgumu investuoti susijusias problemas. Literatūros šaltiniuose išsamiai aprašyta, kaip rengiamos ir įgyvendinamos pasirengimo investavimui programos, įskaitant geriausią patirtį¹⁴.

2.4 Kaip pradėti ir vykdyti neformalių investuotojų bendro investavimo programą?

Kaip paaiškinta pirmiau, pagrindinis tikslas, kurio dažniausiai siekia valdymo institucijos rengdamos bendro investavimo programas, yra didinti MVĮ, ypač novatoriškų ir pradedančiųjų įmonių, konkurencingumą, siekiant kurti darbo vietas ir gauti papildomos ekonominės naudos visam regionui. Bendras investicinis fondas yra investavimo priemonė, grindžiama viešojo ir privačiojo sektorių – viešosios įstaigos ir neformalių investuotojų – partnerystė investuojant į pradedančiąsias įmones ankstyvajame jų veiklos etape. Kitaip negu įprasti rizikos kapitalo fondai ar privatūs neformalūs investuotojai, bendri investiciniai fondai steigiami viešojo sektoriaus iniciatyva, pripažinus akcijų rinkos nepakankamumą.

Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi į rinką orientuoto požiūrio, tokios priemonės paprastai yra valdomos privačių valdymo įmonių. Savitas bendrų investicinių fondų bruožas – tai, kad jie dėl investavimo operacijų nesidera savarankiškai, vietoj to užmegdami sutartinius partnerystės santykius su pasirinkto rizikos kapitalo fondo valdytoju, neformalių investuotojų tinklais bei sindikatais ir pavieniais itin įtakingais neformaliais investuotojais, kad galėtų kartu investuoti į šių partnerių pasiūlytas tikslines įmones.

Bendras investicinis fondas iš esmės atlieka bendrai investuojančių privačių investuotojų išsamų patikrinimą ir nagrinėja ankstesnės jų veiklos rodiklius ir investicijų politiką. Tada fondo partneris ieško galimybių investuoti, derasi dėl

sandorių sąlygų ir pats siūlosi investuoti savo nuosavo kapitalo lėšas. Daugeliu atvejų bendri investiciniai fondai bendrai investuoja tokiomis pačiomis sąlygomis pagal *pari passu* taisyklę ir išlaiko pakankamą autonomiją, kad bendras investicinis fondas taip pat galėtų nuspręsti neinvestuoti į partnerio pasiūlytą sandorį tuo atveju, jei jo vidaus investicijų komitetas atlikto išsamaus patikrinimo rezultatai laikytų nepatenkinamu.

Apskritai yra kelios galimos bendro investavimo programų schemos – pagal kiekvieną iš jų prisiimama vis daugiau įsipareigojimų, tačiau atitinkamai didėja ir poveikis rinkai:

1) vien komerciniu pagrindu veikiantis bendras investicinis fondas bendrai investuoja tik kartu su savo regiono arba šalies neformaliais investuotojais, turinčiais patikimų savo praeities investicijų ir sėkmingo jų baigimo įrodymų. Toks fondas vienoje šalyje gali bendrai investuoti su 1–30 neformalių investuotojų. Tokios programos pavyzdys – Europos investicijų fondo iniciatyva įkurtas Europos neformalių investuotojų fondas (žr. šio atvejo tyrimą šio vadovo 3.3 skirsnyje). Tokios veiklos poveikis rinkai nėra didelis, nors yra galimybių gauti didelį komercinį pelną;

2) esamą neformalių investuotojų bendruomenę remiantis bendras investicinis fondas bendrai investuoja kartu su tuo metu veikiančia neformalių investuotojų bendruomene (tais investuotojais, kurie turi neformalaus investavimo patirties ir nori ne tik investuoti savo lėšas, bet ir aktyviai remti verslininkus). Jis gali bendrai investuoti su 50–200 neformalių investuotojų. Tokio fondo poveikis rinkai yra vidutiniškas, tačiau jis labiausiai padeda neformaliems investuotojams toliau investuoti į juos dominančias pradedančiąsias įmones. Tokia programa naudojama Prancūzijoje, pavyzdžiui, „PACA Investissement“ su ERPF pagalba (žr. 3.10 skirsnį) ir „Aquti Gestion“ valdomas „Aqui-Invest“ su Akvitanijos regiono (Prancūzija) regioninių fondų pagalba (žr. 3.11 skirsnį);

3) didinti ir skatinti neformalių investuotojų bendruomenę padedantis bendras investicinis fondas bendrai investuoja su patyrusiais

neformaliais investuotojais, tačiau leidžia ir neformaliems investuotojams „naujokams“ bendrai investuoti su tais, kurie turi daugiau patirties. Tokio bendro investicinio fondo esminis tikslas – pradėti sėkmingos veiklos ciklą, kad nepatyrę neformalūs investuotojai pradėtų mokytis ir taptų patyrusiais investuotojais, kurie savo ruožtu mokytų kitus. Tokio fondo veikla daro didelį poveikį rinkai.

Neformalių investuotojų bendro investavimo programos rengimas yra itin plataus užmojo iniciatyva, kuria skatinama kurti darbo vietas rizikingose įmonėse, nes viešojo sektoriaus investicijų yra gana nedaug ir kartu atliekamos šios užduotys:

- 1) į ankstyvojo etapo verslo sistemą padedama pritraukti „naujų pinigų“ iš privačių investuotojų;
- 2) verslininkus praktiškai moko patyrę kuratoriai;
- 3) sudaromos palankesnės sąlygos tinklų veiklai.

skyriuje aptariamos sėkmingai keliose valstybėse įgyvendintos neformalių investuotojų bendro investavimo programos ir aprašomas galimas tokių iniciatyvų poveikis teritorijoms, kuriose verslo ir neformalių investuotojų veikla iki tol nebuvo pakankamai išvystyta, tačiau po to abiejų rūšių veikla suklestėjo.

2.4.1 Svarbiausi neformalių investuotojų bendrų investicinių fondų ypatumai

Kai kurie esminiai bendro investicinio fondo ypatumai, nuo kurių priklauso jo sėkmė neformalių investuotojų bendruomenėje, yra nesimetrinis investicijų grąžos paskirstymas, mokesčių lengvatos ir valdymo mokesčių taikymas.

Nesimetrinis investicijų grąžos paskirstymas būdingas atvejams, kai į tą patį projektą investuoja ne vienas, o daugiau subjektų. Tada, kai bendrą investicinį fondą sudaro neformalūs investuotojai kartu su viešojo sektoriaus fondu, baigiant investavimo procesą neformalūs investuotojai iš savo investicijų gauna daugiau grąžos negu kiti investuotojai. Taip yra todėl, kad neformalūs investuotojai projektui skiria

ne tik savo pinigų, bet ir laiko, perduoda jam savo kompetenciją ir naudingų ryšių tinklą. Taip jie didina paties projekto vertę, taigi gali gauti iš jo daugiau grąžos.

Įvairios šalys skirtingai taiko mokesčių lengvatas. Kai kurių tyrimų duomenimis¹⁵, mokesčių paskatomis rizikos kapitalui, privatemam kapitalui arba neformaliems investuotojams galima naudotis aštuoniose valstybėse: Belgijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Italijoje, Vokietijoje, Liuksemburge, Portugalijoje ir Jungtinėje Karalystėje, kurių vyriausybės, atrodo, skiria daugiau dėmesio šio pobūdžio investicijoms. Tokiomis paskatomis gali būti vyriausybės garantijos, mokesčių tarifų mažinimas arba mokesčių kreditai. Mokesčių paskatomis skatinama plėsti neformalių investuotojų veiklos mastą.

Valdymo mokesčiais vadinamas investicinio fondo investicijų patarėjui reguliariai mokamas atlygis už investicijų ir jų portfelio valdymo paslaugas. Į šį mokestį dažnai įskaitomas atlygis ne tik už konsultavimo dėl investicijų, bet ir už administravimo paslaugas. Šio mokesčio dydis paprastai skaičiuojamas kaip tam tikras valdomo turto vertės procentas.

2.4.2 Neformalių investuotojų bendro investavimo programos etapai

Remiantis 3.1 ir 3.2 skirsniuose aprašytais Nyderlandų ir Portugalijos geriausios patirties pavyzdžiais šioje dalyje išdėstyti svarbiausi neformalių investuotojų bendro investicinio fondo programos rengimo etapai. Šie siūlomi etapai čia parodyti tik kaip gairės.

1

- Svarbių suinteresuotųjų subjektų nustatymas

Reikėtų nustatyti visus svarbiausius suinteresuotuosius subjektus. Paprastai partneriais natūraliai tampa tame regione jau veikiantys neformalių investuotojų tinklai. Jei regione tokių tinklų nėra, tinkamais kandidatais gali būti ir kiti suinteresuotieji subjektai, kaip antai plėtros spartintojai, inkubatoriai, mokslo parkai, universitetai ir t. t.

¹⁵ Žr. EBAN Compendium Tax Outlook (2014).

2

- Bendro investavimo programos tikslo ir pagrindinių dalykų nustatymas

Dalykų, dėl kurių reikia nuspręsti, pavyzdžiai:

- ar bus investuojama į pradedančiąją įmonę, ar per neformalių investuotojų sindikatą?
- ar bus bendrai investuojama tik su pavieniais neformaliais investuotojais, ar tokių investuotojų bus daugiau (pavyzdžiui, trys)?
- ar numatoma nesimetriškai paskirstyti investicijų grąžą, taikyti valdymo mokesčius, nustatyti investavimo terminą?

Jei rengiant bendro investavimo programą reikėtų pagalbos, kreipkitės į organizacijas, kurios nurodytos skyriuje pristatytuose konkrečių atvejų tyrimuose (žr. jų kontaktinius duomenis).

3

- Neformalių investuotojų ir bendro investicinio fondo bendradarbiavimo taisyklių nustatymas ir sutarčių sudarymas

Rengiant visų susitarimų nuostatas ir taisykles, pagal kurias bus kviečiama teikti paraiškas, būtina tartis su teisės konsultantais.

Bendro investicinio fondo valdymo subjektas paprastai parengia (neprivalomus) akcinių susitarimų tarp verslininkų ir neformalių investuotojų šablonus, kurie vėliau pritaikomi konkrečioms investicijoms. Taip supaprastinamas procesas ir patiriama mažiau teisinių išlaidų.

Siūloma naudotis ir centralizuotomis interneto svetainėmis, kuriose verslininkai gali tiesiogiai teikti savo projektų paraiškas akredituotiems neformaliems investuotojams ir (arba) jų sindikatams.

4

- Kvietimas teikti paraiškas

Neformalus investuotojai gali atsakyti į kvietimą teikti paraiškas „akredituotiems investuotojams bendrai investuoti“. Siekiant

užtikrinti, kad apie bendro investavimo programą žinotų visi reikiami suinteresuotieji subjektai ir susidomėję asmenys, siūloma organizuoti renginių ciklą šia tema įvairiose regiono arba visos šalies teritorijos vietose.

5

- Tinkamų „akredituotų investuotojų“ išrinkimas ir sutarčių su jais pasirašymas

Itin svarbu atrinkti kvietime teikti paraiškas nurodytus kriterijus atitinkančius neformalius investuotojus, nes nuo to priklauso, ar programa bus įgyvendinta sėkmingai. Šiame etape itin svarbu išsamiai patikrinti neformalų investuotoją arba juo tapti siekiantį kandidatą. Vienas arba du mėnesiai, skiriami neformalaus investuotojo arba tokių investuotojų tinklo tinkamumui patvirtinti, yra labai pagrįstas terminas. Siekiant įtraukti vietos neformalių investuotojų tinklus, viena iš taikomų patvirtinimo arba akreditavimo sąlygų gali būti neformalių investuotojų narystė neformalių investuotojų tinkle.

Sutartis su neformaliais investuotojais galima pasirašyti individualiai arba per neformalių investuotojų sindikatus. Renkantis neformalų investuotoją, neformalių investuotojų tinklą arba sindikatą visais atvejais būtina žinoti patikimą ankstesnių jų investicijų istoriją, net jei prašyti patvirtinto sėkmingai užbaigtų investavimo operacijų aprašo yra dar per anksti. Sėkmingos veiklos tikimybė paprastai didesnė tada, kai atsakomybė pasidalijama su esamais neformalių investuotojų tinklais.

6

- Neformalių investuotojų arba jų tinklų bendro investavimo sandorių pasiūlymų priėmimas ir tikrinimas

Tai svarbus procesas, kurį pradėjus galima toliau remtis kontroliniu sąrašu, atsakant į klausimus, ar siūlomas sandoris atitinka visus bendro investavimo kriterijus ir taisykles, nustatytas pradėjus bendro investavimo programą, ar investavimo objektas atitinka MVĮ apibrėžties kriterijus, ar jis yra pasirinktame sektoriuje ir t. t.

7

- Kiekvienai investicijai skirtų lėšų pervedimas neformalių investuotojų sindikatams

Siekiant, kad neliktų nepanaudotų lėšų, numatomą investuoti sumą patartina pervesti į neformalių investuotojų sindikato banko sąskaitą, atidarytą tai konkrečiai investicijai, tik vieną kartą po to, kai priimamas sprendimas investuoti.

8

- Prašymas teikti reguliarias pažangos ataskaitas

Stebint pažangą ir siekiant tarpinių rezultatų itin svarbu reguliariai gauti neformalių investuotojų sindikato ataskaitas. Jei kai kurie neformalių investuotojų sindikatai neinvestuoja lėšų ir nepasiekia gerų rezultatų, ryšius su jais reikia persvarstyti, o blogiausiu atveju – nutraukti.

9

- Neformalių investuotojų sindikato perleistų lėšų dalies gavimas baigiant investiciją

Banko pavedimo duomenis reikėtų nurodyti iš anksto, kad neformalių investuotojų sindikatai galėtų iškart pervesti baigiant investavimą gautas pajamas. Rizikos kapitalo ir neformalių investuotojų investicijoms dažnai labai lengva skirti pinigus, tačiau kur kas sunkiau juos atgauti investavimo proceso pabaigoje. Šią problemą galima išspręsti išankstiniu planavimu.

10

- Proceso pabaigoje atliekami galutiniai projekto poveikio vertinimai

Procesas baigiamas tada, kai neformalūs investuotojai parduoda visas įmones (į kurias

investuota) arba nutraukia jų veiklą. Tuo metu svarbu galutinai įvertinti projekto poveikį – sandorių skaičių, sukurtas darbo vietas, įmonių plėtrą ir poveikį visai ankstyvojo etapo verslo sistemai.

Šis etapas turėtų vykti 10–12 metų po to, kai pradėta programa ir paskelbtas kvietimas teikti paraiškas.

∴

Apibendrinant reikėtų pasakyti, kad yra tam tikrų svarbių dalykų, į kuriuos valdymo institucijos turėtų atsižvelgti svarstydamos galimybę pradėti neformalių investuotojų bendro investavimo programą. Nors ir nėra vieno visiškai patikimo būdo užtikrinti, kad tokia programa būtų sėkminga, apskritai prie jos sėkmės gali prisidėti šie veiksniai:

1) jei bendro investavimo programa yra finansinė priemonė, kurios svarto poveikis didesnis nei pagal ją skiriamos dotacijos;

2) bendrų investicijų programomis turėtų būti sprendžiamos svarbiausios rinkų nepakankamumo ir sisteminės problemos naujų novatoriškų įmonių pradiniam ir ankstyvuose veiklos etapuose. Jos turėtų padėti šioms įmonėms sparčiau augti, gauti papildomos naudos ir kurti darbo vietas;

3) bendro investavimo programos sprendimų priėmimo procesui turėtų vadovauti ne valdymo institucijos, administratoriai ar fondų valdytojai, o neformalūs investuotojai, kurie iš tiesų turi per ilgą laiką sukauptos verslo patirties ir orientuojasi į tikrąją padėtį rinkoje;

4) neformalūs investuotojai ne tik investuoja pinigus, bet ir dalijasi savo kompetencija bei daug laiko praleidžia kuruodami verslininkus arba jiems padėdami, kad įmonės veikla būtų sėkminga. Tinkamu atlygiu ir paskata jiems galėtų būti nesimetrinis investicijų grąžos paskirstymas, mokesčių lengvatos arba valdymo mokesčiai.

3

Regioniniu lygmeniu įgyta geroji patirtis

© Dmitry Kalinovsky/Shutterstock.com

3.1 „Technopartner“ (Nyderlandai)

3.1.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: „Techno-Partner“
- Bendra skirtų lėšų suma: 15 000 000 EUR
 - ES lėšų: 15 000 000 EUR
- Finansavimo pobūdis: garantijos
- Investavimo laikotarpis: 2004–2011 m. laikotarpio rodikliai
- Geografinė aprėptis: Nyderlandai
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): konkretaus sektoriaus nepasirinkta
- ES programa: nėra
- Dalyvaujančios organizacijos: „Techno-Partner“, „SenterNovem“

3.1.2 Aprašymas

„TechnoPartner“ – integruota programa, kuria siekiama gerinti ekonominės veiklos sąlygas daugiausia technologijų srities pradedančiosioms įmonėms (vadinamiesiems technologijų startuoliams):

- technologijų startuoliams suteikiama galimybė gauti kapitalo, žinių, patirties ir įrangos;
- mokslo įstaigos ir investuotojai skatinami investuoti pinigus ir perduoti savo žinias pažangiesiems verslininkams;
- sudaroma galimybė naudotis platforma, kurioje technologijų startuoliai gali užduoti klausimus, svarstyti idėjas ir teikti pastabas.

„TechnoPartner“ įgyvendina keturias programas:

- „TechnoPartner“ žinių naudojimo subsidijavimo programą;
- „TechnoPartner“ pradinio etapo paramos priemonę;
- „TechnoPartner“ sertifikavimo programą;
- „TechnoPartner“ neformalių investuotojų programą.

3.1.3 Įgyvendinimo metodas

Pagal savo neformalių investuotojų programą „TechnoPartner“ informuoja apie neformalaus investavimo galimybes (pradedančiuosius) verslininkus ir veiklą pradedančius „naujokus“ neformalius investuotojus. Pagal šią programą

„TechnoPartner“ rengia informacinius seminarus apie pradinį kapitalą ir leidžia brošiūrą „Pradinis kapitalas“.

3.1.4 Fondo rezultatai

Programa pradėta 2004 m. Nors specialaus išankstinio vertinimo nebuvo atlikta, patirties semtasi iš praeityje vykdytos aukštųjų technologijų pradedančiosioms įmonėms skirtos politikos (įskaitant „Twinning“, „BioPartner“ ir „Dreamstart“).

Visai „Technopartner“ programai svarbus veiklos rezultatų rodiklis – bendra technologijų startuolių apyvarta (tikslas – pasiekti 2,65 mlrd. EUR 2010 m., palyginti su 1,33 mlrd. EUR 2003 m.) ir bendra „TechnoPartner“ remiamų technologijų startuolių apyvarta (tikslas – 450 mln. EUR 2010 m.).

3.1.5 Kontaktai

 www.technopartner.nl

3.2 COMPETE IN2-BA (Portugalija)

3.2.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: COMPETE IN2-BA
- Bendra skirtų lėšų suma (1 programai): 42 mln. EUR
 - ES lėšų: 27,3 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: 14,7 mln. EUR (arba daugiau, kaip bendra investicija)
- Bendra skirtų lėšų suma (2 programai): 15 mln. EUR
 - ES lėšų: 10 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: 5 mln. EUR (arba daugiau, kaip bendra investicija)
- Finansavimo pobūdis: nuosavas kapitalas
- Investavimo laikotarpis: nuo 2009 iki 2015 m. (1 programa) ir nuo 2014 iki 2015 m. (2 programa)
- Geografinė aprėptis: Portugalijos konvergencijos regionai (Šiaurės, Vidurio ir Alentežo)
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): mažosios ir vidutinės įmonės, esančios Portugalijos

konvergencijos regionuose, veikiančios iš anksto nustatytuose sektoriuose, įsteigtos per paskutinius 3 metus (pagal 2 programą – 5 metus)

- ES programa: ERPF parama, konkurencingumo veiksmų programa COMPETE
- Dalyvaujančios organizacijos: už pramonę ir inovacijas atsakingas Portugalijos valstybės sekretorius, IAPMEI, „PME Investimentos“, FNABA ir APBA

3.2.2 Aprašymas

Siekiant didinti Portugalijos ekonomikos konkurencingumą ši finansinė priemonė 2010 m. gruodžio mėn. pradėta taikyti pagal veiksmų programą COMPETE.

Šią programą pradėti paskatino sėkmingai įgyvendinta Nyderlandų programa „Techno-Partner“, kuriai daug dėmesio skyrė Portugalijos neformalių investuotojų federacija FNABA ir nacionalinės valdžios institucijos.

Programa siekia dvejopų tikslų: viena vertus, COMPETE padidintų ekonomikos konkurencingumą, nes ja būtų skatinama privačiai investuoti į tikslines MVĮ, kita vertus, turint omenyje, kad neformalių investuotojų bendruomenė dar tik pradeda vystytis, privatūs investuotojai šia programa būtų skatinami imtis neformalių investuotojų veiklos.

3.2.3 Įgyvendinimo metodas

Pagal šią programą bent trys neformalūs investuotojai turi įsteigti naują specialiosios paskirties vienetą (SPV) rizikingoms investicijoms. Šiam naujam SPV neformalūs investuotojai turi skirti 35 proc. reikiamų lėšų, o pagal (Portugalijos valdžios institucijų valdomą) programą COMPETE 10 metų (ne ilgesniam) laikotarpiui suteikiama paskola – 65 proc. reikiamų lėšų.

Lėšų susigrąžinimo santykis tarp neformalių investuotojų ir COMPETE nustatytas 3 atski-ruose etapuose:

- A etape – iki neformalūs investuotojai gaus savo investicijos grąžą;
- B etape – iki bus grąžinta COMPETE paskola;
- C etape – po to, kai COMPETE ir neformalūs investuotojai gaus savo investicijų grąžą.

Lėšų susigrąžinimo santykis (neformalių investuotojų ir COMPETE) kiekviename etape atitinkamai nustatytas 80 ir 20 proc., 50 ir 50 proc., 80 ir 20 proc. dėl šių priežasčių:

- bendras rizikos ir grąžos santykis turi būti pakankamai patrauklus, kad privatūs investuotojai norėtų investuoti į įmones ankstyvame jų veiklos etape;
- bet koku atveju rizikos ir grąžos santykis gerinamas fondo sąskaita, todėl pasirinktas santykis 80 ir 20 proc.;
- 50 ir 50 proc. santykis antrame etape nustatytas siekiant tikslo, kad šis santykis liktų patrauklus privatiems investuotojams ir jie šiame etape gautų pajamų, nors kartu turėtų būti iš esmės grąžinta COMPETE paskola;
- trečiojo etapo 80 ir 20 proc. santykis nustatytas skatinant fondo vadovybę stengtis pasiekti patrauklų trečiąjį etapą, nors praktiškai šis etapas pasiekiamas ne visada.

Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai:

- rizikos ir grąžos santykis yra vienas palankiausių neformaliems investuotojams viso pasaulio mastu;
- pagal 1 programą sukurtos 49 neformalių investuotojų investavimo priemonės. Taip susikūrė daugiau kaip 250 aktyvių neformalių investuotojų bendruomenė ir daugelis iš jų prisidėjo prie bent kelių investavimo priemonių. Prieš pradėdant 2 programą nereikėjo organizuoti paraiškų teikimo proceso – toliau taikytos pagal 1 investavimo programą sukurtos priemonės;
- ši iniciatyva buvo itin svarbi tuo, kad padėjo atrasti daugiau neformalių investuotojų visoje šalyje, ir sustiprino jų ryžtą investuoti vėlesniais metais po to, kai sukurta ši investavimo priemonė;
- skatinant remti šią iniciatyvą buvo itin svarbu glaudžiai bendradarbiauti su visos šalies neformalių investuotojų asociacijomis.

3.2.4 Fondo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma:
 - pagal 1 programą – 21 mln. EUR;
 - pagal 2 programą – 7 mln. EUR.

- Remtų įmonių skaičius:
 - pagal 1 programą – 112 įmonių;
 - pagal 2 programą – 18 įmonių.

3.2.5 Kontaktinis asmuo

👤 Francisco Nunes, Veiksmų programos COMPETE vadovas
 @ francisco.nunes@compete-pofc.org
 🌐 www.pofc.qren.pt/

3.3 Europos neformalių investuotojų fondas (EAF)

3.3.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: Europos neformalių investuotojų fondas („European Angels Fund“, EAF)
- Bendras fondo dydis: 2014 m. – 182,5 mln. EUR
 - 2015 m. jis turėtų būti 247,5 mln. EUR
- Bendra skirtų lėšų suma: 40,5 mln. EUR
- Remtos 34 technologijų įmonės veiklos pradžios ir plėtros etapuose
- Gauta 7 mln. EUR kapitalo
- Investavimo laikotarpis: nuo 2012 m.
- Geografinė aprėptis: Vokietija, Ispanija, Austrija, 2014 m. numatyta aprėpti ir Airiją, o 2015 m. – Nyderlandus
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): novatoriškos MVĮ
- ES programa: EIF
- Dalyvaujančios organizacijos: BAND (Vokietija), AWS (Austrija), ICO ir „Neotec“ (Ispanija)

3.3.2 Aprašymas

2012 m. Europos investicijų fondas (EIF) pirmiausia Vokietijoje, o vėliau Austrijoje ir Ispanijoje įsteigė Europos neformalių investuotojų fondą (EAF). Šiuo metu EIF pradeda jo veiklą Airijoje ir Nyderlanduose.

Europos neformalių investuotojų fondo esminė paskirtis – rasti pavienius neformalius investuotojus, praeityje sėkmingai investavusius į verslias ir novatoriškas įmones ir sėkmingo investavimo proceso

pabaigoje iš jų gavusius keliskart didesnę savo investicijų grąžą. Kiekvienoje šalyje, kurioje EIF vadovaujamas veikia EAF, reikiamų lėšų suteikia EIF partneris. Toks EIF ir EAF partneris Vokietijoje yra „Business Angels Netzwerk Deutschland“ (BAND), Austrijoje – „Austria Wirtschaftsservice GmbH“, AWS („AWS Business Angel Fonds“), Ispanijoje – „Instituto de Crédito Oficial“ (ICO) ir „Neotec“ („Fondo Isabel la Católica“). Airijoje ir Nyderlanduose vis dar renkamosi partnerius, kurie yra EIB ir EIF tinklo nariai.

Europos neformalių investuotojų fondas (EAF) yra EIF padedama vykdyti iniciatyva, pagal kurią neformaliems investuotojams ir kitiems neinstituciniams investuotojams suteikiama nuosavo kapitalo novatoriškoms įmonėms finansuoti bendromis investicijomis. Šios iniciatyvos jau imtasi Vokietijoje naudojant virtualią infrastruktūrą, taip pat planuojama sukurti fondo priemonę, kad šios iniciatyvos būtų galima imtis ir kitose Europos šalyse ir (arba) regionuose. EAF dirba išvien su neformaliais investuotojais ir padeda jiems didinti savo pajėgumą investuoti kartu su jais bendrai investuodamas į novatoriškas įmones jų veiklos pradžios, ankstyvuose arba plėtros etapuose. Europos neformalių investuotojų fondo veikla derinama prie neformaliems investuotojams įprastų investavimo metodų suteikiant jiems daugiausia laisvės priimti sprendimus ir valdyti investicijas.

3.3.3 Įgyvendinimo metodas

Užuot skyręs bendras investicijas atskirai pagal kiekvieną sanderį Europos neformalių investuotojų fondas su neformaliais investuotojais užmezga ilgalaikius santykius pagal sutartis. Sudaromos preliminarinės bendro investavimo sutartys, pagal kurias Europos neformalių investuotojų fondas būsimoms kiekvieno neformalaus investuotojo investicijoms avansu skiria iš anksto nustatytą bendram investavimui skirtą nuosavo kapitalo sumą. Siekiant supaprastinti ir paspartinti procesą preliminarinės bendro investavimo sutartys dažnai sudaromos pagal standartinį pavyzdį, kartu paliekant galimybę jas derinti prie individualių neformalių investuotojų

poreikių, pavyzdžiui, dėl tokių dalykų kaip terminai, tiksliniai sektoriai, investicijų skaičius ir kt.

Visus sprendimus dėl investavimo priima neformalus investuotojai, o jų investicijos derinamos pagal *pari passu* taisyklę, t. y. jų dydis turi būti toks pats kaip Europos neformalių investuotojų fondo investicijų. Bendra pagal kiekvieną preliminarinę bendro finansavimo sutartį galimų skirti lėšų suma siekia nuo 250 000 EUR iki 5 mln. EUR. Europos neformalių investuotojų fondas neformaliems investuotojams nemoka atlygio, tačiau proporcingai su jais dalijasi investicijų išlaidas.

Europos neformalių investuotojų fondo struktūra derinama prie neformaliems investuotojams įprastų investavimo metodų ir poreikių. Jis teikia svarbią finansinę paramą, kartu kiekvienam neformaliai investuotojui suteikdamas kuo daugiau laisvės. Europos neformalių investuotojų fondo perkeliameji mokėjimai neformaliems investuotojams dar labiau didina jų investicijų grąžą. Neformalus investuotojai per Europos neformalių investuotojų fondą gali naudotis Europos investicijų fondo, vieno iš labiausiai patyrusių rizikos kapitalo investuotojų Europoje, kompetencija ir naudingų ryšių tinklu.

Kartu stengiamasi taikyti kuo paprastesnius administravimo procesus, kad neformalus investuotojai galėtų telkti visą dėmesį į savo investavimo veiklą. Naudojant standartizuoto ataskaitų teikimo priemonę bus galima paprastai ir efektyviai teikti ataskaitas.

- Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

Sėkmingai šio fondo veiklai labai svarbia užduotimi laikomas praeityje itin sėkmingai veiklą vykdžiusio investuotojo išrinkimas vadovauti kitiems neformaliems investuotojams.

3.3.4 Fondo rezultatai

- Bendra investuotų lėšų suma: iki šiol investuota 7 mln. EUR
- Remtų įmonių skaičius: iki šiol remtos 34 įmonės

3.3.5 Kontaktinis asmuo

 Investicijų vadovė Carsten Just
 c.just@eif.org
 European Investment Fund
 15 avenue J.F. Kennedy
 L-2968 Luxembourg
 +352 2485 81452
 +352 2485 81301
 www.eif.org

3.4 „Enterprise Ireland“ (Airija)

3.4.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: 1) itin perspektyvių pradedančiųjų įmonių (IPPĮ) ir gerai įsitvirtinusių MVĮ fondas ir 2) pradinio ir rizikos kapitalo programa.
- Bendra skirtų lėšų suma: 348 mln. EUR, skirta 41 pradinio ir rizikos kapitalo fondui vietos lygmeniu. Taip sukaupia iš viso apie 1,2 mlrd. EUR kapitalo investicijoms į novatoriškas sparčiai augančias įmones 2007–2012 m. ir 175 mln. EUR 2013–2018 m. laikotarpiu.
- Bendros investicijos: „Enterprise Ireland“ kasmet investuoja į 70 IPPĮ, o į jos investicijų portfelį įtraukta 1 300 įmonių.
- Investavimo laikotarpiai: 1994–2006, 2007–2012 ir 2013–2018 m.
- Geografinė aprėptis: Airija
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): IPPĮ, gerai įsitvirtinusios MVĮ ir novatoriškų įmonių plėtrai reikalingas kapitalas
- ES programa: „Horizontas 2020“ (ir kt.)
- Dalyvaujančios organizacijos: Airijos vyriausybė, „Enterprise Ireland“, Europos Komisija

3.4.2 Aprašymas

„Enterprise Ireland“ yra Airijos verslo plėtros agentūra, įgaliota teikti pagalbą Airijos savininkams priklausančioms ir jų kontroliuojamoms įmonėms. Dirbdama išvien su itin perspektyviomis pradedančiosiomis įmonėmis ji patvirtina jų verslo idėjų perspektyvumą ir bendrai investuodama kartu su tomis įmonėmis bei kitais privačiais

investuotojais padeda finansuoti ir įgyvendinti jų veiklos pradžios ir plėtros planus.

„Enterprise Ireland“ yra didžiausia pradinio kapitalo investuotoja Airijoje ir viena pažangiausių verslo plėtros agentūrų visame pasaulyje. Ji tiesiogiai investuoja į pradedančiąsias įmones ir kaip ribotos atsakomybės partnerė dalyvauja daugelio Airijoje įsteigtų pradinio ir rizikos kapitalo fondų veikloje.

„Enterprise Ireland“ kasmet investuoja į daugiau kaip 70 IPPĮ ir valdo daugiau kaip 1 300 investicijų į klientų įmones portfelį.

Itin perspektyvia pradedančiąja įmone vadinama naujai įsteigta įmonė, kuri pateikia tarptautinėms rinkoms naują ar pažangų produktą arba paslaugą, užsiima gamybos veikla arba tarptautine prekyba paslaugomis, geba sukurti 10 darbo vietų Airijoje ir pasiekti 1 mln. EUR vertės eksporto mastą per 3–4 metus nuo veiklos pradžios, jai vadovauja patyrusių vadovų grupė, jos pagrindinė buveinė yra Airijoje, taip pat Airijoje vykdoma jos kontrolė, o nuo jos įsteigimo turi būti praėję ne daugiau kaip 6 metai.

Tai novatoriškos įmonės, kurias patyrę profesionalūs pramonės dalyviai steigia įvairiuose sektoriuose, įskaitant šiuos sektorius:

- gyvosios gamtos mokslų, medicinos prietaisų ir vaistų;
- švarių technologijų ir ekologiškos energijos;
- verslo programinės įrangos ir paslaugų;
- telekomunikacijų, interneto, žiniasklaidos ir pramogų;
- finansinių paslaugų;
- maisto ir naujoviškų vartojimo prekių.

3.4.3 Įgyvendinimo metodas

„Enterprise Ireland“ turi daug įvairių priemonių, kuriomis prisidedama skatina privačias tiek pavienių asmenų, neformalių investuotojų ir pradinio kapitalo fondų, tiek rizikos kapitalo investicijas. Dvi programos, pagal kurias ji bendrai investuoja lėšas, yra:

- 1) IPPĮ ir gerai įsitvirtinusių MVĮ fondas;
- 2) pradinio ir rizikos kapitalo fondas.

Naudodamasi šiais dviem fondais „Enterprise Ireland“ visada bendrai investuoja lėšas, kitaip negu pagal kai kurias kitas savo programas, kaip antai verslo partnerių programą, kai dotacijomis tiesioginiai finansuojamos prie universitetų įsteigtos įmonės ir tyrėjai.

1) Itin perspektyvių pradedančiųjų įmonių (IPPĮ) ir gerai įsitvirtinusių MVĮ fondas

Siekdama padėti padengti itin perspektyvių pradedančiųjų įmonių steigimo ir plėtros išlaidas „Enterprise Ireland“ įkūrė novatoriškų IPPĮ ir gerai įsitvirtinusių MVĮ fondą. Naudodamasi šiuo fondu „Enterprise Ireland“ gali siūlyti IPPĮ klientams nuosavo kapitalo investicijas bendro finansavimo pagrindu. Tokių investicijų tikslas – padėti įgyvendinti visą verslo planą užuot finansavus atskiras verslo plano dalis, kaip antai mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą ar darbo vietų kūrimą. Toks verslo plano finansavimas primena rizikos kapitalu grindžiamą požiūrį.

IPPĮ, gaunančios investicijas iš šio novatoriškoms IPPĮ remti skirto fondo, kuria ir parduoda naujas arba itin patobulintas technologijas, produktus, procesus ar paslaugas, prilygstančius toliausiai technikos srityje pažengusių Europos ir pasaulio pramonės rinkų dalyvių pasiūlai. Šios įmonės iš esmės rizikuoja patirti nesėkmę dėl tam tikrų technologijų ar visos pramonės šakos žlugimo, o „Enterprise Ireland“ su tokia įmone ir jos investuotojais pasidalija jiems tenkančią riziką.

Prieš priimdama sprendimą investuoti „Enterprise Ireland“ atlieka išsamų kiekvieno projekto techninį, komercinį, finansinį ir rinkos vertinimą. Investuotojai, kuriuos domina galimybė bendrai investuoti su „Enterprise Ireland“, gali susipažinti su jos rinktinių investavimo galimybių technologijų ir paslaugų sektoriuose portfelium.

Per didesnio masto investavimo ciklus, kurių metu investuoja ir sindikatai, „Enterprise Ireland“ supažindina investuotojus su kitais privačiais ir instituciniais investuotojais¹⁶.

2) Pradinio ir rizikos kapitalo fondas

Per paskutinius 19 metų Airijos vyriausybė vieną kadenciją po kitos įsipareigojo per

„Enterprise Ireland“ skirti apie 348 mln. EUR lėšų 41 pradinio ir rizikos kapitalo fondui vietos lygmeniu. Dėl šio įsipareigojimo sukaupta kapitalo maždaug 1,2 mlrd. EUR vertės investicijoms į novatoriškas sparčiai augančias įmones. 2013–2018 m. laikotarpiu vyriausybė pagal „Enterprise Ireland“ pradinio ir rizikos kapitalo programą skiria 175 mln. EUR sumą tam, kad būtų skatinama kurti darbo vietas ir padedama tenkinti neseniai veiklą pradėjusių novatoriškų Airijos įmonių finansavimo poreikius. Pirmame programos etape 100 mln. EUR suma investuojama steigiant ne pradinio kapitalo fondus (ne daugiau kaip 5) plačiuose technologijų ir gyvosios gamtos mokslų sektoriuose.

Pradinio ir rizikos kapitalo programos (2013–2018 m.) bendra vizija – didinti rizikos kapitalo prieinamumą MVĮ ir taip remti ekonomikos augimą toliau vystant Airijos pradinio ir rizikos kapitalo sektorių, kad jis taptų patikimesnis, komerciškai perspektyvesnis ir tvaresnis.

Siekiant, kad ši vizija virstų tikrove, svarbūs tikslai yra skatinti ir papildyti privačiojo sektoriaus investicijas į tuos sektorius (ir plėtros etapus), kurių plėtrai sunku gauti pakankamą finansavimą; telkti šalies ir tarptautinį privačiojo sektoriaus ir institucinį kapitalą į rizikos kapitalo investicijas Airijoje; kapitalu ir kompetencija remti „Enterprise Ireland“ sektorių augimo strategijas; stengtis, kad bet koks dalyvavimo įsipareigojimas duotų kuo daugiau papildomos naudos visam sektoriui, t. y. papildomo kapitalo ir kompetencijos, susijusios su įmonių plėtra, ir ieškoti novatoriškų finansavimo būdų, atitinkančių šiuo metu tarptautiniu mastu turimą geriausią patirtį¹⁷.

- Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

Privačių investicijų sektorius įtraukiamas į kiekvieną investavimo etapą nuo sandorių srauto sudarymo, išsamaus patikrinimo, kuravimo, operacijų ir plėtros iki investavimo proceso pabaigos. „Enterprise Ireland“ pavyzdinčiai įtraukia privačiojo sektoriaus dalyvius ir aktyviai ieško neformalių investuotojų, pradinio kapitalo fondų ir rizikos kapitalo teikėjų, kurie galėtų tapti jos partneriais.

¹⁶ Daugiau informacijos apie tai: <http://www.enterprise-ireland.com/en/funding-supports/Company/Establish-SME-Funding/> ir <http://www.enterprise-ireland.com/en/funding-supports/Company/HPSU-Funding/>

¹⁷ Daugiau informacijos: <http://www.enterprise-ireland.com/en/invest-in-emerging-companies/seed-and-venture-capital-scheme/svc-guidelines-for-expressions-of-interest.pdf>

3.4.4 Lėšų naudojimo rezultatai

Iš viso investuota 348 mln. EUR lėšų į 41 pradinio ir rizikos kapitalo fondą, veikiantį vietos lygmeniu. Taip sukaupia apie 1,2 mlrd. EUR vertės kapitalo investicijoms į novatoriškas sparčiai augančias įmones (2007–2012 m.), dėl kurių per metus tiesiogiai sukurta vidutiniškai 3 tūkst. naujų darbo vietų, o netiesiogiai – apie 13 kartų daugiau (2013 m. duomenimis). Parama teikta iš viso 1 300 įmonių.

3.4.5 Kontaktai

 Growth Capital Department
 growthcapital@enterprise-ireland.com
 +353 1 727 2000
 www.enterprise-ireland.com/en

3.5 „MesInvest“ (Lietuva) Verslo angelų fondas I

3.5.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: Verslo angelų fondas I – neformalių investuotojų fondas, įsteigtas EIF ir Lietuvos vyriausybės pagal programą JEREMIE (finansuojant ERPF 2007–2013 m. lėšomis).
- Bendra skirtų lėšų suma: 16,445 mln. EUR
 - ES lėšų: 8,0 mln. EUR
 - Fondo partnerių lėšų: 0,425 mln. EUR
 - Neformalių investuotojų lėšų: 8,42 mln. EUR (arba daugiau, bendros investicijos)
- Finansavimo pobūdis: nuosavas kapitalas, naujai išleistų investavimo objekto akcijų įsigijimas
- Investavimo laikotarpis: nuo 2008 iki 2015 m.
- Geografinė aprėptis: Lietuva
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): mažosios ir vidutinės įmonės, kurių metinė apyvarta siekia iki 4,3 mln. EUR, užsiimančios į eksporto rinkas orientuota prekyba ir valdomos stipraus ir sėkmingai dirbančio vadovų kolektyvo. Galimo investavimo objektas rinkoje turi būti veikęs bent 1,5–2 metus.
- ES programa: ERPF parama pagal programą JEREMIE

- Dalyvaujančios organizacijos: „MesInvest“, „Strata“

3.5.2 Aprašymas

2009 m. EIF paskelbė konkursą siekdamas, kad Lietuvoje būtų naudojamos programos JEREMIE lėšos. Šios priemonės tikslas – atgaivinti investicijas ir taip skatinti ekonominę veiklą šalyje. Paramos lėšų valdymo institucijų, valdžios institucijų ir privačiojo sektoriaus dalyvių paprašyta teikti pasiūlymus dalyvauti šiame EIF konkurse. Vėliau EIF turėjo išrinkti geriausią pasiūlymą pagal kainą kartu atsižvelgdamas į kiekvieno pareiškėjo valdymo gebėjimus. EIF turėjo išrinkti tinkamiausią valdymo instituciją, pasiūliusią tinkamą santykį tarp valdymo gebėjimų ir kainos.

3.5.3 Įgyvendinimo metodas

Kai buvo įsteigtas fondas, jo valdytojas pradėjo organizuoti sandorių srautą ir neformalių investuotojų tinklą, kurio tuo metu dar nebuvo. Neformalių investuotojų bendruomenė šiuo metu tebesikuria. Fondo partneriai aktyviai prisideda prie tinklo plėtros. Fondo investicijų tikslas, apribojimai ir taisyklės nustatyti dar iki konkurso, tačiau ilgainiui derinami prie padėties rinkoje. Toliau išvardytos svarbiausios nustatytos sėkmingos fondo veiklos prielaidos.

Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

- Bendradarbiavimas su Europos investicijų fondu.
- Poreikis didinti vietos valdžios suinteresuotumą naudotis tokio pobūdžio fondu.
- Biudžetas yra itin svarbus, nes nuo jo priklauso fondo valdytojų darbo kokybė. Per mažiems fondams sunku išlikti ir būti profesionaliai valdomiems.
- Investuotojai turi būti labai patyrę ir profesionalūs, taigi pajėgūs daryti rizikingas investicijas ir tinkamai suprasti struktūrinių fondų paramos principus.
- Investuotų ES lėšų suma turi būti tokia pati kaip neformalių investuotojų investicijų suma arba mažesnė – taip riziką pasidalią abi šalys. Turi būti pasirašytas akcininkų susitarimas tarp fondo, neformalių investuotojų ir akcininkų (steigėjų).

- Fondo valdytojas fondui turi skirti bent 5 proc. nuosavų lėšų.
- Turi būti sudaryta fondo stebėtojų taryba. Jos užduotis – prižiūrėti ir kontroliuoti fondą užtikrinant, kad jis būtų gerai valdomas. Svarbu, kad šiai stebėtojų tarybai vadovautų itin profesionalūs ir patyrę asmenys.
- Fondą valdantys partneriai turi suprasti ES ir nacionalinius principus bei prioritetus ir kartu palaikyti tvirtus ryšius su šalies verslo bendruomene, nes bendruose investiciniuose fonduose iš ES gautos lėšos telkiamos su privačiomis neformalių investuotojų lėšomis.
- Reikia pereiti prie sistemingo požiūrio į investavimą laikantis šio bendro investicinio fondo veiklos regione įprastos investavimo praktikos.
- Šis fondas yra pirmas Lietuvoje registruotas privataus kapitalo fondas. Lietuvos teisės aktai šioje srityje vis dar neatitinka Europos ir JAV normų, tačiau padėtis gerėja.
- Šio fondo struktūra tokia, kad jame kartu telkiamos ES ir privačių asmenų skirtos lėšos, todėl dirbant šiame fonde įgyjama itin išskirtinės bendradarbiavimo tarp privačiojo ir viešojo sektorių patirties.
- Fondas iki šiol atliko 27 investicijas, iš kurių 4 jau baigtos. Pagrindinis investavimo objektas – mažosios įmonės ir mažumos akcijų paketai.
- Tolesnis įmonių, kurios yra MVĮ, valdymas tebėra sunkus uždavinys. Daugumoje įmonių tebevyksta vidutinio ir aukšto lygio inovacijų ciklas, todėl sunku palaikyti reikiamus įmonės valdymo standartus. Lietuvos bendrovių teisės nuostatos nepakankamai pritaikytos itin novatoriškoms įmonėms reglamentuoti. Bankroto (nemokumo) teisės nuostatos taip pat neatitinka normų, be to, Lietuvos darbo įstatymų kodeksas labai riboja galimybes lanksčiai kurti darbo vietas.
- Fondą valdo trys partneriai. Jo stebėtojų tarybos nariai yra Europos investicijų fondo atstovai ir kiti aukštos reputacijos asmenys.
- Žiniasklaidoje gausu palankių atsiliepimų apie šį fondą dėl jo aktyvumo ir itin novatoriškų

veiklos metodų. Fondas iš esmės propaguoja tokius naujus investavimo principus kaip bendros neformalių investuotojų investicijos.

3.5.4 Fondo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma:
 - jau investuota apie 6 000 000 EUR, taip pat apie 15 000 000 EUR bendromis investicijomis su neformaliais investuotojais.
- Remtų įmonių skaičius:
 - fondas ne tik investuoja, bet ir stengiasi sėkmingai baigti investicijas. Fondo valdytojas aktyviai dalyvauja įmonės veikloje, paprastai dalydamasis kompetencija su neformaliais investuotojais. Iš viso fondas investavo į 26 įmones. 4 iš šių investicijų jau baigtos, dvi iš jų sėkmingai, kitos dvi – nei sėkmingai, nei nesėkmingai. Dabar vidutinė metinė fondo grąžos norma po sėkmingai užbaigtų investicijų yra 15 proc.

3.5.5 Kontaktinis asmuo

 Arvydas Strumskis : „Verslo angelų fondas I“
 Gostauto 40A, Vilnius, Lietuva
 +370 698 23214
 www.mesinvest.lt

3.6 Škotijos bendras investicinis fondas (Škotija)

3.6.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: Škotijos bendras investicinis fondas („Scottish Co-Investment Fund“, SCF)
- Bendra skirtų lėšų suma: 85,68 mln. EUR
 - ES lėšų: 42,68 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: iki 21,5 mln. EUR
 - rizikos kapitalo teikėjų lėšų: iki 21,5 mln. EUR
- Finansavimo pobūdis: nuosavo kapitalo bendro investavimo fondas
- Investavimo laikotarpis: 2003–2010 m.
- Geografinė aprėptis: Škotija, regioninis lygmuo

- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): visi (su tam tikrais apribojimais)
- ES programa: ERPF parama
- Dalyvaujančios organizacijos: Škotijos bendras investicinis fondas, neformalių investuotojų sindikatai ir privačiojo sektoriaus rizikos kapitalo fondų valdytojai.

3.6.2 Aprašymas

Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) iš dalies finansuojamas Škotijos bendras investicinis fondas yra nuosavą kapitalą investuojantis fondas, kurio turimo kapitalo vertė – 72 mln. GBP.

3.6.3 Įgyvendinimo metodas

Kitaip negu įprastas rizikos kapitalo fondas ar neformalus investuotojas, Škotijos bendras investicinis fondas (SCF) pats neieško galimų investavimo sandorių ir dėl jų nesidera, o vietoj to sutartimis užmezga partnerystės ryšius su aktyvių rizikos kapitalo fondų valdytojais, neformaliais investuotojais ir neformalių investuotojų sindikatais privačiajame sektoriuje (SCF partneriais).

Svarbu tai, kad šiuo fondu gali naudotis tik SCF partneriai. SCF partneris atranda galimybę investuoti, derasi dėl sandorio sąlygų ir siūlo investuoti savo nuosavo kapitalo lėšas. Jei galimai investicijai reikia daugiau lėšų negu gali skirti SCF partneris, jis gali prašyti, kad SCF vienodomis sąlygomis bendrai investuotų kartu su juo. SCF partneris nustato, kiek SCF gali investuoti į kiekvieną naują sandorį, tačiau SCF negali investuoti daugiau lėšų negu SCF partneris.

SCF investicijų į vieną įmonę dydis gali siekti iki 1 mln. GBP. Investuoti galima keliomis dalimis arba etapais, o galutinė sandorio vertė negali viršyti 2 mln. GBP. Šių investavimo procesų metu joks pavienis subjektas negali turėti daugiau kaip 29,9 proc. balsavimo teisių įmonėje, į kurią investuojama. Be to, viešosios lėšos negali viršyti 50 proc. viso rizikos kapitalo finansavimo sumos.

Nustatytomis šio bendro investicinio fondo veiklos sąlygomis ribojama su investicijomis

susijusi rizika. SCF lėšos ir jo partnerių lėšos nėra susiejamos ribotos atsakomybės partnerių susitarimu. SCF teisiškai garantuoja sutartą finansavimą ir lėšos panaudojamos tik tada, kai investicija yra teisiškai patvirtinta ir atitinka visus reikiamus kriterijus. Partneriams mokamas vienodo dydžio mokestis – 2,5 proc. nuo SCF investuotų lėšų, o SCF partnerio statusas suteikiamas trejiems metams (tuo laikotarpiu naudojamos fondo lėšos, atliekama peržiūra kas 6 mėnesius ir kasmetinė partnerystės apžvalga).

Šio proceso esmė tokia, kad SCF turėtų vykdyti visavertę komercinę veiklą, kuri kuo mažiau kainuotų valstybei, taigi nereikėtų naudoti viešųjų lėšų.

- Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

Remiantis 2007 m. vertinimo išvadomis pateiktos kelios rekomendacijos. Iš šiam fondui itin aktualių rekomendacijų svarbiausios buvo šios:

- didžiausia fondo investicijos į bet kurią pavienę įmonę suma turėtų būti padidinta iki 1 mln. GBP;
- reikėtų apsvarstyti galimybę skirti fondo lėšų arba kiekvieno partnerio asignavimų dalį įmonėms ankstyvuose veiklos etapuose;
- visiems partneriams ir įmonėms, į kurias investuojama, reikėtų aiškiai pranešti apie investicijų portfelio valdytojų grupės vaidmenį ir jos tikslus;
- reikia dėti pastangas siekiant nustatyti, kokiose pagrindinėse srityse nepakankamai gerai pasirengta investavimui ir kokios paramos reikia šiai rizikai pašalinti;
- bendradarbiaudamas su partneriais fondas turėtų nustatyti galimus sandorius, dėl kurių būtų naudinga teikti paramą, kad būtų tinkamai pasirengta investavimui, ir tada užtikrinti, kad ši parama būtų teikiama;
- reikėtų labiau stengtis remti fondo investicijas į kitus agentūros „Scottish Enterprise“ produktus ir paslaugas;
- apie sėkmingas fondo investicijas reikėtų skelbti plačiai visuomenei, ypač stengiantis, kad apie tai sužinotų galimi partneriai.

3.6.4 Lėšų naudojimo rezultatai

Nuo pat šio investicinio fondo įsteigimo jo paslaugų paklausa auga. Škotijos bendro investicinio fondo investicijų dydis 2007–2009 m. laikotarpiu reikšmingai išaugo nuo maždaug 7 mln. GBP (2007–2008 m.) iki daugiau kaip 14 mln. GBP (2008–2009 m.). „Scottish Enterprise“ lėšų portfelio pajamų augimas iš esmės išliko reikšmingu nepaisant tuometinio ekonomikos nuosmukio. Vis dėlto jo rezultatas buvo toks, kad „Scottish Enterprise“ daugiausia rėmė tolesnes investicijas, o naujiems sandoriams teskyrė lėšų likutį. Naujausi turimi išsamūs Škotijos bendro investicinio fondo duomenys yra 2009–2010 m. laikotarpio duomenys. 2009–2010 m. fondas pagal 63 sandorius investavo 12,3 mln. GBP.

2007 m. atlikus fondo vertinimą pripažinta, kad sėkmingai siekiama jo tikslų. Jį labai palankiai vertino visos šalys – partneriai, įmonės, į kurias investuota, tarpininkai (ne partneriai) ir kiti investuotojai (ne partneriai) – ir buvo plačiai giriamas jo taikomas modelis. Fondas taip pat teigiamai veikė MVĮ, į kurias buvo investuota, veiklos rodiklius ir visą Škotijos ekonomiką. Išaugo apyvarta, bendroji pridėtinė vertė (BPV) ir užimtumas ir apskritai prognozuota, kad jie toliau augs kartu su įmonių plėtra. Daugiausia baimintis dėl to, kad privačiojo sektoriaus vadovavimas (svarbus pranašumas) gali tapti mažiau svarbus didėjant tokių veiksmų, kaip portfelio valdymas, reikšmei. Todėl teigta, kad svarbu išlaikyti šio fondo, kaip privačiojo sektoriaus vadovaujamo fondo, pobūdį.

- SCF investuoja nuo 100 000 GBP iki 1 mln. GBP į sandorius, kurių dydis nuo 500 000 GBP iki 1 mln. GBP. 2009–2010 m. SCF pagal 63 sandorius investavo 12,3 mln. GBP.
- Škotijos pradinio kapitalo fondas investuoja iki 100 000 GBP į sandorius, kurių dydis siekia iki 500 000 GBP. 2009–2010 m. Škotijos pradinio kapitalo fondas pagal 21 sandorį investavo 1,7 mln. GBP.
- Škotijos rizikos kapitalo fondas investuoja nuo 500 000 GBP iki 2 mln. GBP į sandorius,

kurių dydis 2–10 mln. GBP. 2009–2010 m. Škotijos rizikos kapitalo fondas pagal 18 sandorių investavo 16,7 mln. GBP.

3.6.5 Kontaktinis asmuo

 Bob Lawrie,
Investicijų verslo vadybininkas
 Atrium Court 50 Waterloo Street
G2 6HQ Glasgow, United Kingdom
 www.scottish-enterprise.com/knowledge-hub/articles/case-study/attract-investment/scottish-loan-fund

3.7 „Eleven Startup Accelerator“ (Bulgarija)

3.7.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: „Eleven Startup Accelerator“
- Bendra skirtų lėšų suma:
 - ES lėšų: 12 mln. EUR
- Finansavimo pobūdis: bendras investicinis fondas, nuosavas kapitalas
- Investavimo laikotarpis: 2012–2015 m.
- Geografinė aprėptis: Bulgarija, regioninis lygmuo
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): visi
- ES programa: ERPF parama pagal programą JEREMIE
- Dalyvaujančios organizacijos: „Eleven Startup Accelerator“

3.7.2 Aprašymas

2012 m. įsteigto fondo „Eleven“ pajėgumas investuoti siekia 12 mln. EUR. Šios lėšos jam skirtos pagal Bulgarijos JEREMIE kontroliuojančiojo fondo verslumo skatinimo ir pradinio finansavimo priemonę. Šis kontroliuojantysis fondas 15 proc. bendrai finansuojamas iš valstybės biudžeto, o likusius 85 proc. lėšų teikia Europos regioninės plėtros fondas (ERPF). Nors iš pradžių „Eleven“ finansuotas tik viešojo sektoriaus (Europos ir valstybės narės) lėšomis, sėkmingai įgyvendinant šią programą ir dalyvaujant neformaliems investuotojams „Eleven“

pavyko gauti dar 55 proc. lėšų iš privačių investuotojų.

3.7.3 Įgyvendinimo metodas

„Eleven“ valdo verslo plėtros spartinimo ir pradinio finansavimo fondą, kurio vertė 12 mln. EUR, ir siekia skirti apie 200 investicijų neseniai veiklą pradėjusioms novatoriškoms įmonėms. Investicijos į pavienes įmones iš šio portfelio paprastai siekia 25 000–200 000 EUR kiekvienai įmonei, į kurią investuojama, o investicijos dalis įmonėje yra 10–15 proc. (investavimo sąlygos pagal poreikius derintos skelbiant įvairius kvietimus dalyvauti pradedančiosioms įmonėms). Fondo darbo kolektyvą sudaro žinomi specialistai, turintys daug darbo patirties Bulgarijos rizikos kapitalo ir privataus kapitalo sektoriuose. Vieni svarbiausių „Eleven“ partnerių yra technologijų srities partneris „Google“ ir strateginis fondo programos partneris, Londone įsisteigęs kuratorius ir plėtros spartiniojas „Springboard“.

Nors šis verslo plėtros spartinimo fondas sudarytas tik iš viešųjų lėšų, pagal jo kaip plėtros spartiniojo veiklos modelį esminė reikšmė tenka neformalių investuotojų investicijoms. Verslininkams valdant savo įmonių plėtrą bendrose jiems skirtu biuro patalpose „Eleven“ stengiasi pritraukti į šį tinklą daugiau investuotojų ir konsultuodama ugdyti finansuojamus verslininkus.

3.7.4 Fondo rezultatai

Iki 2014 m. birželio mėn. iš „Eleven“ fondo jau investuota 4,5 mln. EUR, juos papildė neformalių investuotojų skirtų 2,5 mln. EUR investicijų suma. Šios papildomos 55 proc. investicijos yra akivaizdus ir numatytas fondų, prie kurių valdymo labai prisideda neformalių investuotojų bendruomenė, veiklos rezultatas. Toliau investuojama iki 2015 m. gruodžio mėn.

3.7.5 Kontaktinis asmuo

👤 Daniel Tomov
 @ fund@eleven.bg
 ✉ 4, Gen. Y. V. Gurko Street, Floor 2
 1000 Sofia, Bulgaria

3.8 „Seed4Start“ (Prancūzija, Belgija, Liuksemburgas, Vokietija)

3.8.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: „Seed4Start“ – tarpvalstybinis rizikos kapitalo forumas
- Bendra skirtų lėšų suma: 1,6 mln. EUR
 - ES lėšų: 0,8 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: 0,8 mln. EUR (arba daugiau)
- Finansavimo pobūdis: paramos veiksmams (be tiesioginių investicijų)
- Iniciatyvos trukmė: nuo 2011 m. rugpjūčio 1 d. iki 2015 m. birželio 30 d.
- Geografinė aprėptis: Prancūzijos, Belgijos, Vokietijos ir Liuksemburgo regionai
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): verslininkai ir mažos novatoriškos įmonės, turinčios daug augimo perspektyvų
- ES programa: INTERREG IV-A 2007–2013 m., Didysis regionas
- Dalyvaujančios organizacijos: „Business Initiative Luxembourg ASBL“, „CCI O2 Bilan“, „ADER Investissements“, „BeAngels“, LBAN ir „LuxInnovation“

3.8.2 Aprašymas

„Seed4Start“ yra tarpvalstybinė Didžiojo regiono – Lotaringijos (F), Valonijos (B), Liuksemburgo (L), Saro ir Reino krašto-Pfalco (D) – platforma.

Šia iniciatyva siekiama mokytis, konsultuojant ugdyti ir toliau remti verslininkus bei mažąsias įmones, kuriems akivaizdžiai reikia privačių investicijų, konkrečiai iš neformalių investuotojų. Kita vertus, pagal šią iniciatyvą ieškoma šio regiono ir kitų teritorijų investuotojų, kurie kviečiami svarstyti perspektyviausius verslo pasiūlymus.

Kartu su minėtais organizatoriais „Seed4Start“ padeda ir didesnė partnerių grupė, tarp jų „PwC“, „Kurt Salomon“, „Gust“, „Ville de Luxembourg“, „Fedil“, Liuksemburgo prekybos rūmai ir „CCI Meurthe et Moselle“.

3.8.3 Įgyvendinimo metodas

„Seed4Start“ įgyvendinama pagal metinę programą, kurioje numatyta mokytis ir konsultuojant ugdyti verslininkus siekiant tobulinti jų projektus ir ugdyti gebėjimus bendrauti su investuotojais. Šios metinės programos kulminacija – partnerių paieškos renginiai, kuriuose šie verslininkai susitinka su tokiais ankstyvojo etapo investuotojais kaip neformalieji investuotojai ir rizikos kapitalo teikėjai.

Pačioje programoje nenurodoma, kaip turi būti naudojamos neformalių investuotojų lėšos; tai veikiau laikoma teigiamu išoriniu poveikiu tiek, kiek pagal šią konkrečią programą pavyksta pritraukti neformalių investuotojų. Pirmųjų veiklos metų preliminarinių rezultatų duomenimis, pasirinkta 40 pradedančiųjų įmonių, kurios pristatytos 60 investuotojų.

Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

- Į programą įtraukiant neformalius investuotojus itin svarbu, kad dalyvautų su jais susijusios organizacijos, kaip antai Liuksemburgo neformaliųjų investuotojų tinklas ir „Belgian Angels“.
- Panaši taip pat INTERREG IV lėšomis finansuojama iniciatyva įgyvendinama Prancūzijos ir Belgijos pasienyje (Prancūzijoje ir Belgijos Valonijos bei Flandrijos regionuose).

3.8.4 Fondo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma:
 - dalyvaujančioms pradedančiosioms įmonėms 7 mln. EUR skyrė privatūs investuotojai.
- Remtų įmonių skaičius:
 - privačių investicijų gavo iš viso 18 pradedančiųjų įmonių.

3.8.5 Kontaktinis asmuo

 Frédérique Gueth, „Business Initiative ASBL“
 @ seed4start@cc.lu
 +352 42 39 39 272
 www.seed4start.org

3.9 „Ingenium“ fondai (Italija)

3.9.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: fondas „Ingenium“
- Bendra skirtų lėšų suma (pagal 1 programą): 10 mln. EUR
 - ES lėšų: 7,0 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: 3,0 mln. EUR (arba daugiau, bendros investicijos)
- Bendra skirtų lėšų suma (pagal 2 programą): 14 mln. EUR
 - ES lėšų: 5 mln. EUR
 - neformalių investuotojų lėšų: 5 mln. EUR (arba daugiau, bendros investicijos)
- Finansavimo pobūdis: nuosavas kapitalas, naujai išleistų įmonės akcijų įsigijimas
- Investavimo laikotarpis: 2006–2013 m. (1 programa) ir 2014–2019 m. (2 programa)
- Geografinė aprėptis: Emilijos-Romanijos regiono teritorija
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): mažosios ir vidutinės įmonės, įsikūrusios Emilijos-Romanijos konvergencijos regionuose (1 programa), ir viso regiono MVĮ (2 programa) – pirmenybė teikiama itin novatoriškų pramonės šakų įmonėms
- ES programa: ERPF parama
- Dalyvaujančios organizacijos: Emilijos-Romanijos regiono valdžia (valdymo institucija) ir „Zernike Meta Ventures Spa“ – privati nepriklausoma valdymo įmonė.

3.9.2 Aprašymas

Pirmoji fondo „Ingenium“ programa pradėta 2006 m. siekiant dvejopo tikslo, viena vertus, skatinti novatoriškų įmonių plėtrą aukštųjų technologijų pramonės sektoriuose, kita vertus, pritraukti į regioną privačių investuotojų, taip panaikinant atotrūkį nuo kitų labiau išsivysčiusių Italijos regionų, tokių kaip Lombardija, kuriuose teikiama daugiau rizikos kapitalo investicijų.

Antroji programa pradėta po pirmojo fondo investavimo laikotarpio pabaigos, pagal ją remiamos ne tik novatoriškos pradedančiosios

įmonės, bet ir gamybos įmonės, jau įsitvirtinusios ir veikiančios tradiciškesniuose pramonės sektoriuose.

Abiem atvejais Emilijos-Romanijos regiono valdžia tiesiogiai išrinko valdymo įmonę atviro paraiškų konkurso tvarka.

3.9.3 Įgyvendinimo metodas

Pagal tuo metu galiojusio 2004 m. vasario 25 d. Reglamento (EB) Nr. 364/2004 nuostatas ir vėliau pagal Komisijos reglamentą (EB) Nr. 800/2008, kuriuo nustatyta Komisijos komunikato dėl valstybės pagalbos ir rizikos kapitalo įgyvendinimo tvarka, ir Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos rizikos kapitalo investicijoms į mažąsias ir vidutines įmones skatinti, taip pat įgyvendinant Bendrijos valstybės pagalbos moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms programą Emilijos-Romanijos regione paskelbtas konkursas, kurio metu išrinkta fondo valdymo įmonė, galinti valdyti bendrą viešojo ir privačiojo sektorių investicinį fondą.

Pagal šią programą išrinktai įmonei „Zernike Meta Ventures“ pavesta nustatyti perspektyvius investicijų vertus projektus, vykdyti stebėseną ir valdyti investicijų į tikslines įmones užbaigimo procesą.

Be to, šiai valdymo įmonei patikėta rasti vieną arba daugiau neformalių investuotojų, pasirengusių investuoti pagal *pari passu* taisyklę (tos pačios taisyklės ir sąlygos taikomos investicijos pradžioje ir pabaigoje), skiriant viešųjų lėšų įnašą, sudarantį 70 proc. viso investicijų pagal 1 programą dydžio ir 50 proc. pagal 2 programą.

Investavimo laikotarpis pagal 1 ir 2 programas buvo penkeri metai, po to skirtas papildomas penkerių metų laikotarpis, o prireikus dar dvejų metų lengvatinis laikotarpis, kad pakaktų laiko įmonių, į kurias investuota, plėtrai ir būtų sėkmingai užbaigtas investavimo procesas.

Kadangi konkurso tvarka išrinkta privati nepriklausoma profesionalaus valdymo įmonė, jai skirtas rinkos normas atitinkantis atlygis: visu fondo veiklos laikotarpiu jai mokėtas valdymo mokestis ir rezultatų mokestis kaip

išskirtinė teisė į pelno dalį – 20 proc. fondo kapitalo prieaugio sumos.

Svarbiausios sėkmės prielaidos trumpai

- Išaiškėjo, kad bendro finansavimo programos, kuriose privatūs investuotojai gali dalyvauti skirdami ne daugiau lėšų negu jų skiria fondas, yra mažiau patrauklios privatiems investuotojams, kuriuos labiau domina galimybė tiesiogiai valdyti tikslinės įmonės dalį pagal bendro investavimo priemonę, patvirtintą naujuoju reglamentu dėl standartinėmis vadinamų ERPF priemonių.
- MVĮ yra įpratusios prie dotacijų, garantijų ir paskolų, o ne nuosavo kapitalo, todėl viešojo ir privataus rizikos kapitalo fondams, ypač ką tik įsteigtiems, reikia daugiau laiko norint pradėti investuoti, nes reikia imtis žvalgyimo veiklos, nustatyti perspektyviausias investicijas ir išaiškinti visuomenei, kad ta priemonė nėra tradicinė dotacijų programa. Todėl tokios priemonės taikymą ir viešąsias išlaidas stebėtinės valdymo institucijos taip pat turėtų skirti pakankamai laiko, kad valdymo įmonė galėtų vykdyti savo veiklą, nesistengdamos kuo anksčiau susigrąžinti skirto kapitalo tam, kad jį būtų galima paskirstyti kitoms priemonėms, kurios bus taikomos tolimesnėje ateityje po šio programavimo laikotarpio pabaigos.
- Dydis yra svarbus. Nustatydamos, kiek išteklių reikėtų skirti rizikos kapitalo priemonėms, valdžios institucijos turėtų ne tik apsvarstyti galimybę sudaryti įvairesnį įmonių, į kurias investuojama, portfelį, bet ir atsižvelgti į fondo pajėgumą palaikyti sėkmingiausiai veiklą vykdančių įmonių augimą tolesnėmis investicijomis. Be to, kadangi valdymo mokestis skaičiuojamas pagal skiriamų išteklių dydį, fondo dydis turėtų būti toks, kad jo valdymo įmonė galėtų padengti su veikla susijusias ir teisės aktų leidėjo nustatytų organizacinių reikalavimų laikymosi išlaidas.
- Vietos investuotojų tinklas. Siekiant, kad būtų kuo daugiau galimybių remti įmonių, į kurias investuojama, augimą ir pritraukti privačių investuotojų kiekvieno konkretaus

sandorio atveju, kaip nustatyta naujuoju reglamentu dėl siūlomų standartinių priemonių, svarbu, kad valdymo įmonė palaikytų glaudžius ryšius su neformalių investuotojų bendruomene ir apskritai su privačiais investuotojais tiek vietos, tiek nacionaliniu lygmeniu.

- Ilgalais politinis įsipareigojimas. Kadangi rezultatų pasiekama tik per ilgesnį laiko tarpą, valdžios institucijos neturėtų vertinti tų rezultatų, kurie gauti įgyvendinant tik fondo 1 programą. Vietoj to jos turėtų skirti laiko fondo valdytojams ir verslininkams savo teritorijoje sulaukti, kol bus padarytas ekonominis poveikis tai teritorijai (užimtumo didėjimas yra įmonių augimo rezultatas praėjus bent keliems veiklos metams), ir sėkmingai užbaigti investicijas, kurių sėkmė priklauso nuo įmonių brandos ir palankios išorės makroekonominės aplinkos.

3.9.4 Lėšų naudojimo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma:
 - pagal 1 programą – 10 mln. EUR;
 - pagal 2 programą – 8 mln. EUR.
- Remtų įmonių skaičius:
 - pagal 1 programą – 7 įmonės, nes fondo tolesnio investavimo etapuose daugiausia naudotos neformalių investuotojų sindikato investicijos;
 - pagal 2 programą – 10 įmonių. Su dar dviem įmonėmis tuo metu, kai rengtas šis leidinys, vyko derybos. Padarytos 7 investicijos į novatoriškas biotechnologijų, IRT ir švarių technologijų sričių įmones pagal 1 programą ir dar 10 investicijų – pagal 2 programą (kuri tebeįgyvendinama).
- Sudarant kiekvieną sandorį dalyvavo bent po 3 neformalius investuotojus (rekordinis jų skaičius pagal vieną sandorį viršijo 20).
- Valdymo įmonei pavyko užmegzti tvirtus ryšius su nacionaliniais neformalių investuotojų klubais, kaip antai „Italian Angels for Growth“ (IAG), ir kitais vietos privačiais investuotojais. Taip skatinama vietos ekosistema, didinamas informuotumas apie šią priemonę ir pasitikėjimas ja.

- Kiti rizikos kapitalo fondai bendrai arba antrame etape investavo į tikslines įmones, į kurias jau buvo investavę „Ingenium“ fondai.

3.9.5 Kontaktinis asmuo

 Fondo vadovė Francesca Natali
Zernike Meta Ventures Spa
@ info@zernikemetaventures.com
 +39 0744/248220

3.10 „PACA Investissement“ (Prancūzija)

3.10.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: „Paca Investissement“
- Bendra skirtų lėšų suma: 19,45 mln. EUR skyrė Provanso-Alpių-Žydrojo Kranto (PACA) regiono taryba, pusę lėšų – ERPF
- Finansavimo pobūdis: tiesioginės ir mažumos bendros investicijos į nuosavą kapitalą
- Investavimo laikotarpis: nuo 2011 m.
- Geografinė aprėptis: Provanso-Alpių-Žydrojo Kranto regionas (Prancūzija)
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): bet kuri MVĮ pagal Europos kriterijus (mažiau nei 250 darbuotojų, metinė apyvarta nesiekia 50 mln. EUR), pradedančiosios arba veiklą jau išvysčiusios įmonės, įsikūrusios PACA regione ir turinčios inovacinį potencialą, taigi galinčios padėti didinti užimtumą ir gerovę. Inovacijų sąvoka suprantama plačiai ir apima technologijų, paslaugų, valdymo bei socialines naujoves.
- ES programa: ERPF
- Dalyvaujančios organizacijos: „Conseil Régional PACA“

3.10.2 Aprašymas

„PACA Investissement“ – investicinis fondas, PACA regiono valdžios 2011 m. įsteigtas siekiant padėti novatoriškoms mažosioms ir vidutinėms įmonėms didinti savo akcinį kapitalą.

Jis teikia papildomą finansavimą taip padėdamas pritraukti rizikos kapitalo įmones ir regioninius investicinius fondus, dalijasi riziką

ir didina akcinį kapitalą bendrindamas viešąjį ir privatųjį finansavimą.

„PACA Investissement“ visada investuoja kartu su privačiais investuotojais, sudariusiais susitarimą su „PACA Investissement“ (neformaliais investuotojais, regioniniais ir nacionaliniais investiciniais fondais). Investicijos dydžio intervalas abiem šalims yra vienodas: nuo 150 000 EUR iki 1,5 mln. EUR.

Nuo galimybės investuoti pristatymo komitetui, kuris yra atsakingas už dalyvavimą, iki sandorio sudarymo vidutiniškai praeina 1,5 mėnesio.

Fondą „PACA Investissement“ administruoja „Turenne Capital Partenaires“.

3.10.3 Įgyvendinimo metodas

Pažangus atrankos procesas:

- 1) tikslines įmones išrenka profesionalūs ir privatūs investuotojai;
- 2) tikslinių įmonių išsamų patikrinimą atlieka profesionalus rizikos kapitalo srities specialistas;
- 3) sprendimą priima iš įvairių sričių ekspertų sudarytas investavimo komitetas.

3.10.4 Fondo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma: 14 mln. EUR
- Remtų įmonių skaičius: 38 įmonės IRT, vaistų ir biotechnologijų, interneto ir žaliųjų technologijų pramonės sektoriuose
- Vidutinės investicijos į įmonę: 345 000 EUR
- Sverto poveikis kapitalo investicijoms iš kitų fondų: bendra investicijų iš visų sutelktų šaltinių (įskaitant „PACA Investissement“) suma – 42 mln. EUR
- 34 partnerystės susitarimai su bendrai investuojančiais subjektais

3.10.5 Kontaktiniai asmenys

👤 Marie Desportes, „Turenne Capital“
@ mdesportes@turennecapital.com

👤 Aurélie Viaux, „Turenne Capital“
@ aviaux@turennecapital.com
☎ +33 491.14.31.35

👤 „Paca Investissement“ generalinė sekretorė Valérie Roché-Melin
@ v.roche@pacainvestissement.com
☎ +33.491.01.33.21
🌐 www.pacainvestissement.com

3.11 „Aqui-Invest“ (Prancūzija)

3.11.1 Svarbiausi faktai

- Fondo, iniciatyvos pavadinimas: „Aqui-Invest“
- Bendra skirtų lėšų suma: 6 mln. EUR (skyrė Akvitanijos regiono taryba)
- Finansavimo pobūdis: bendros tiesioginės ir mažumos investicijos į nuosavą kapitalą
- Investavimo laikotarpis: nuo 2010 m.
- Geografinė aprėptis: Akvitanijos regionas (Prancūzija)
- Tikslinis (-iai) sektorius (-iai): mažosios ir vidutinės įmonės steigimo arba plėtros etapuose, įsikūrusios Akvitanijos regione, pirmenybė teikiama novatorišką veiklą (technologijų, ekonominio modelio, vertės grandinės, itin vertingų pasiūlymų ar kt.) vykdančioms įmonėms.
- ES programa: ERPF
- Dalyvaujančios organizacijos: „Conseil Régional d'Aquitaine“

3.11.2 Aprašymas

Siekdama remti novatoriškų įmonių steigimą ir panaikinti nuosavo kapitalo deficitą „Aqui-Invest“ 2010 m. įkūrė Akvitanijos regiono taryba. „Aqui-Invest“ siekia tikslo įgyti Akvitanijos regione įsikūrusių MVĮ mažumos akcijų paketus jų steigimo arba plėtros etapuose; pirmenybė teikiama toms įmonėms, kurios vykdo novatorišką veiklą palaikydamos privilegijuotos partnerystės ryšius su rizikos kapitalo ir neformalių investuotojų organizacijomis.

„Aqui-Invest“ padeda pritraukti specializuotų fondų ir neformalių investuotojų finansavimą ankstyvame novatoriškų įmonių steigimo ir plėtros etape. Šis fondas bendrai investuoja su iš anksto patvirtintais nacionaliniais ir regioniniais rizikos kapitalo fondais.

Penki svarbiausi šio fondo finansavimo pranašumai:

- didinama novatoriškų Akvitanijos regiono įmonių galimybė gauti kapitalo;
- telkiama visa rizikos kapitalo teikėjų bendruomenė ir didinamos nacionalinių fondų investicijos Akvitanijos regione;
- fondai gali pasidalyti riziką ir išlaidas;
- naudojamosi dideliu sverto poveikiu;
- skatinama perimti projektų vadovų įgūdžius ir žinias.

„Aqui-Invest“ administruoja Pesake (netoli Bordo) įsikūrusi organizacija „Aquti Gestion“.

3.11.3 Įgyvendinimo metodas

Kitaip negu įprastas rizikos kapitalo fondas ar neformalus investuotojas, „Aqui-Invest“ pats savo sandorių srauto neorganizuoja, o vietoj to užmezga sutartimis grindžiamos partnerystės santykius su kitais nacionaliniais ir regioniniais fondais, neformaliais investuotojais ir sutelktinio finansavimo programomis. Iš anksto patvirtinti fondai gali prašyti „Aqui-Invest“ investuoti pagal *pari passu* taisyklę (pradedant ir baigiant investiciją jam taikomos tos pačios taisyklės ir sąlygos kaip ir prašančiam fondui, taip pat skiriamas vienas bendras „Aqui-Invest“ ir kartu investuojančio subjekto atstovas).

„Aqui-Invest“ investuojant į įmones vienos investicijos dydis paprastai yra 50 000–300 000 EUR. Su „Aqui-Invest“ bendrai investuojantis subjektas visus projektus pateikia nepriklausomam „Aqui-Invest“ komitetui, kuris priima galutinius sprendimus dėl investavimo.

3.11.4 Fondo rezultatai

- Bendra iki šiol investuotų lėšų suma: 5,1 mln. EUR
- Remtų įmonių skaičius: 25
 - 6 IRT sektoriaus įmonės
 - 8 tradicinių (metalurgijos, lazerių technologijų, elektronikos) pramonės sektorių įmonės
 - 4 vaistų ir chemijos pramonės įmonės
 - 4 prekybos įmonės
 - 3 kitokią veiklą vykdančios įmonės
- Vidutinė metinė investicijų suma: 1,2 mln. EUR
- Sverto poveikis nuosavo kapitalo investavimui iš kitų fondų: 5,25
- 15 partnerystės susitarimų su bendrai investuojančiais subjektais

3.11.5 Kontaktinis asmuo

 „Aquti Gestion“
 direktorius Bernard Estienne
 contact@aquiti.fr
 +33 (0)5 56 15 80 66

Priedai

1 priedėlis. Žodynėlis

NI	Neformalus investuotojas
NIT	Neformalių investuotojų tinklas
SF	Sanglaudos fondas
EaSI	Užimtumo ir socialinių inovacijų programa
EŽŪFKP	Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai
EK	Europos Komisija
EIB	Europos investicijų bankas
EJRŽF	Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ESI fondai	Europos struktūriniai ir investicijų fondai
ESF	Europos socialinis fondas
IRT	Informacinės ir ryšių technologijos
JEREMIE	Iniciatyva „Jungtiniai Europos ištekliai labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms“
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
MVĮ	Mažosios ir vidutinės įmonės
SPV	Specialiosios paskirties vienetas

2 priedėlis. Nuorodos ir šaltiniai

Investuotojų į pradedančiąsias įmones manifestas:

<http://www.eban.org/sign-the-startup-investors-manifesto/#.VIW2oTGG98E>

Bendro investavimo programų apžvalga:

http://www.eban.org/wp-content/uploads/2014/11/European-Co-Investment-Schemes_March_2011-Modo-de-Compatibilidade-11.pdf

Vadovas, kaip atlikti išsamų patikrinimą:

<http://www.eban.org/wp-content/uploads/2014/12/Keiretsu-Forum-DD-Handbook-Version-3.1-due-diligence.pdf>

Pagalbinis ankstyvųjų etapų investicijų vertintojo vadovas:

<http://www.eban.org/wp-content/uploads/2014/12/11.-SBA-Guide-to-Help-Evaluate-Early-Stage-Investments.pdf>

Bendrų investicinių fondų, kuriuose dalyvauja neformalūs investuotojai, sąvadas:

<http://www.eban.org/wp-content/uploads/2013/08/EBAN-BDO-Compendium-Co-Investment-Funds-2012.pdf>

3 priedėlis. Europoje veikiančios neformalių investuotojų tinklai

Toliau pateiktas neišsamus ES neformalių investuotojų tinklų, federacijų ir asociacijų sąrašas.

Valstybė	Organizacijos pavadinimas	Interneto adresas
Austrija	i2 – Die Börse für Business Angels / AWS	www.awsg.at
	Austrian Angel Investors Association	www.aaia.at
	ABAN (Austrian Business Angel Network)	info@seca.ch
Belgija	BAN Vlaanderen vzw	www.banvlaanderen.be
	EBN – European Business Incubation Centre Network	www.ebn.be
	EFMD – European Foundation for Management Development	www.efmd.org
	Europe Unlimited	www.e-unlimited.com
	European Venture Philanthropy Association (EVPA)	www.evpa.eu.com
	BeAngels	www.beangels.eu
Bulgarija	Kown LTD	www.kown.co
Kroatija	Crane	www.crane.hr
Kipras	CYBAN	www.cyban.com.cy
Čekija	CzechInvest	www.czechinvest.org/en
Danija	Business Angel Copenhagen	www.ba-copenhagen.dk
	INVESTORMidt	
Estija	EstBAN Estonian Business Angel Network	www.estban.ee
Suomija	FiBAN	www.fiban.org
	NFBAN	www.nfban.org
Prancūzija	Sophia Business Angels	www.sophiabusinessangels.com
	Media Deals	www.media-deals.org
	ANIMA – Investment Network	www.anima.coop
	FranceAngels	www.franceangels.org
Vokietija	Quantum Board GmbH	www.quantumboard.eu
	Angels Den DACH	www.angelsden.com
	BAND – Business Angels Netzwerk Deutschland	www.business-angels.de
	EU-Startups.com	www.eu-startups.com

Valstybė	Organizacijos pavadinimas	Interneto adresas
Graikija	Business Angels Greece – Athens Chamber of Commerce and Industry	www.businessangelsgreece.gr
	Mentoring S.A	www.mentoring.com.gr
Vengrija	HBAN – Hungarian Business Angel Association	www.hbaa.hu
Airija	CorkBIC	www.corkbic.com
	HBAN – Halo Business Angel Network	www.hban.org
	HALO Business Angel Partnership (Dublin BIC)	www.businessangels.ie
Italija	IBAN	www.iban.it
	IAG – Italian Angels for Growth	www.italianangels.net
	Custodi di Successo	www.custodidisuccesso.it
	SAMBA	www.sambanet.it
Latvija	LATBAN	www.latban.lv
Liuksemburgas	Luxembourg Business Angel Network	www.lban.lu
Lenkija	AMBER BAN – Polish Entrepreneurs Foundation	www.amberinvest.org
	Gildia Aniołów Biznesu	www.aniolybiznesu.org
	Lewiatan Business Angels	www.lba.pl
	Secus Wsparcie Biznesu SP. Z O.O.	www.secus.pl
Portugalija	FNABA – Federação Nacional de Associações de Business Angels	www.fnaba.org
	Gesventure / Business Angels Club – Associação Portuguesa	www.gesventure.pt
	DNA Cascais	www.dnacascais.pt
	APBA – Portuguese Business Angels Association	www.apba.pt
Rumunija	Business Angels Romania	www.businessangels.ro
Slovakija	SBAN – Slovak Business Angels Network	zmps.sk/uvod.html
Slovėnija	Poslovni Angeli Slovenije	www.poslovniangeli.si

Valstybė	Organizacijos pavadinimas	Interneto adresas
Ispanija	ACC10	www.acc10.cat
	AEBAN – Asociación Española de Bussines Angels Network	www.aeban.org
	BANC	www.bancat.com
	BAN MADRID+D, Business Angel Network Madrid+D	www.madrimasd.org
	Crece +	www.orquestra.deusto.es/bacretermas/es/
	ESADE BAN	www.esadealumni.net
	IESE Red de Inversores Privados y Family Offices	www.iese.edu/businessangels
	InnoBAN, Red de Inversores Ángel para la Innovación	www.businessangelsinnoban.es
	BAMN!	www.ctap.es
Švedija	CONNECT Skane	www.connectskane.se
Nyderlandai	BID Network Foundation	www.bidnetwork.org
	BiQ Group N.V.	www.biqgroup.com
	Mind Hunter	www.mindhunter.com
	BANNederland	www.bannederland.nl
	PYMWYMIC	www.pymwymic.com
Jungtinė Karalystė	LINC Scotland	www.lincscot.co.uk
	Clearly Social Angels	www.clearlyso.com
	Halo – the NI Business Angel Network	www.nisp.co.uk
	London Business Angels	www.lbangels.co.uk
	New Gen Angels	www.newgenangels.com
	UKBAngels	www.ukbusinessangelsassociation.org.uk
Visos ES mastu	BAE – Business Angels Europe	www.businessangelseurope.com
	EBAN – European Business Angel Network	www.eban.org

Notes

Vadovų serija. Kaip struktūrinių fondų lėšomis remti MVĮ politiką

Neformalaus investuotojo
veiklos skatinimas siekiant
remti MVĮ plėtrą

ISBN 978-92-79-52924-5

9 789279 529245